

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

III РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 11

София, сжбота, 25 ноемврий

1933 г.

13. заседание

Четвъртъкъ, 23 ноемврий 1933 година.

(Открито отъ председателя А. Малиновъ въ 16 ч. 30 м.)

СЪДЪРЖАНИЕ:

Стр.	Стр.
Питане отъ народния представителъ Д. Джанкардаш- лийски къмъ министра на финанситъ относно занемаряване работата по укрепяване на Анхи- алскитъ солници, въпрѣки учредения специа- ленъ фондъ за целта. (Съобщение)	225
Законопроекти: 1) за извънбюджетенъ (сврѣхсмѣ- тенъ) кредитъ по бюджета на държавата за 1933/1934 финансова година на сума 337.854.000 л. (Съобщение)	225
2) за извънбюджетенъ (сврѣхсмѣтенъ) кредитъ отъ 200.000.000 л. за изплащане на останалитъ неизплатени разходи по бюджета за 1932/1933 финансова година. (Съобщение)	225
Проектоотговоръ на тронното слово. (Първо четене — речь на м-ръ-председателя Н. Мушановъ и при- емане, приемане и на второ четене)	225, 237
Бюро. Избиране за подпредседателъ на Народното събрание народния представителъ Стефанъ Даскаловъ	238
Дневенъ редъ за следващото заседание	240

Председателътъ: (Звъни) Понеже има нужното число народни представители, обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитъ г. г. народни представители: Ангеловъ Боянъ, Апостоловъ Драгомиръ, Бояджиевъ Стефанъ, Василевъ Григоръ, Ганчевъ Миню, Георгиевъ Стойчо, Димитровъ д-ръ Димитъръ, Димчевъ Василъ, Думановъ д-ръ Никола, Калиновъ Благой, Кемилевъ Никола, Лоловъ Сава, Маринчевъ Георги, Панайотовъ Петъръ, Петровъ Дойчинъ, Рафаиловъ Филипъ, Родевъ Христо, Тодоровъ Димитъръ, п. Цвѣтковъ Кръстю, Чолаковъ Христо и Шидерски Едрю)

Съобщавамъ на Народното събрание, че въ бюрото е поставило питане отъ народния представителъ г. Димитъръ Джанкардашлийски до г. министра на финанситъ относно занемаряване работата по укрепяване Анхиалскитъ солници, въпрѣки учредения специаленъ фондъ за целта.

Питането ще се съобщи на г. министра на финанситъ, за да даде нуждния отговоръ.

Съобщавамъ също на Народното събрание, че въ бюрото сж поставили отъ Министерството на финанситъ следнитъ законопроекти:

Първо, законопроектъ за извънбюджетенъ (сврѣхсмѣтенъ) кредитъ по бюджета на държавата за 1933/1934 финансова година на сума 337.854.000 л. (Вж. прил. Т. I, № 6)

Второ, законопроектъ за извънбюджетенъ (сврѣхсмѣтенъ) кредитъ отъ 200.000.000 л. за изплащане на останалитъ неизплатени разходи по бюджета за 1932/1933 финансова година. (Вж. прил. Т. I, № 7)

Тъзи два законопроекта ще се раздадатъ на г. г. народнитъ представители и ще се поставятъ на дневенъ редъ.

Минаваме къмъ първа точка отъ дневния редъ: първо четене проектоотговора на тронното слово — отговоръ на министъръ-председателя.

Има думата г. министъръ-председателътъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Тази е третата сесия, откакъ Народниятъ блокъ пое властта. Тронната речь, отговора на която ние разискваме, е трета по редъ. Първата бѣ защитена отъ г. Малинова, като тогавашенъ председателъ на Министерския съветъ. Сега азъ имамъ честта да се явя предъ васъ да защитавамъ втората тронна речь, откакто азъ председателствувамъ днешния кабинетъ.

Г. г. народни представители! Програмата, която възвестихме по изборитъ на 21 юний, се съдържаше въ първата тронна речь. Въ втората тронна речь тя бѣ повторена. Третата тронна речь е въ връзка съ първитъ две.

Азъ нѣма да се връщамъ да говоря по въпроси, които бѣха злободневни навремето, когато се разискваха, нито ще говоря върху тѣхното разрешение. По тѣхъ е вече говорено. Обаче тъй като днесъ ще обсъждаме дейността на правителството отъ втората тронна речь досега, заради туй ще ми позволите да се огранича само съ дейността въ този периодъ, която собствено се и обгръща отъ тронната речь, която днесъ обсъждаме.

Азъ нѣма да се впускамъ надълго да ви говоря по предпоставкитъ, които е необходимо нужно да се иматъ предъ видъ, когато ще се преценява дейността на едно правителство. По тѣхъ говорихъ миналата сесия. Всетакъ ще ми позволите да направя нѣколко бележки по този въпросъ.

Дейността на едно правителство, представляващо държавата, не е една изолирана дейность сама за себе си. Държавата си сществува, правителствата се мѣнятъ. Всѣка благотворна дейность на едно минало правителство оказва благотворно влияние върху дейността на последващитъ правителства, както всѣка една зловредна дейность оказва зловредно влияние. Обвързана държавата съ задължения, обвързана е тя и за новото правителство.

Така и нашата добра или лоша дейност ще се отрази върху нашите приемници. Тъй че, който иска сериозно и обективно да сяди, той непременно ще трябва да има предвид връзката между бившето и сегашното управление.

Животът на държавите днес не е изолиран нито политически, нито стопански, особено стопански. Взаимната зависимост между държавите, особено в стопанско отношение, днес е така голяма, че един въпрос, който ние смеаме много лесно разрешим за нас, е свързан с много трудности, произлизащи от управлението или стопанската политика на другите държави. Аз нма да се впускам да говоря по този въпрос. Вчера в речта си г. министърът на финансите има случая да ви посочи колко пъти даже една желана от едно правителство дейност е била спъвана по силата на международните условия, при които живеят. Достатъчно е само да ви спомена за съществуването сега на клиринги, на компенсации и на контингенти, за да можете да разберете доколко самостоятелният живот на държавите днес е спъван. Общото правило днес в света: „Вска една държава да насмогва на своите нужди“ пречи, разбира се, на оная свободна търговия, на оная свободен размах, при който живеяха държавите преди войната. Нъкогашният широк друм за търговски сношения помежду народите сега е ограничен и съ останали много тесни пътеки, по които държавите могат да се сношават един други и да търсят да се допълнят. Имайки предвид тези нови стопански условия на живота, създадени след войните, ще може всеки, според своя разум, да обсъди възможностите на едно правителство, въ които то има да се движи именно в такава ограничена област.

Също не трябва да се изпуска из предвид, че едно е желание, а друго е възможност. Мисълта и въображението имат свободен простор да се движат, без да има материални пречки, които да могат да им се противопоставят. Па и човек е устроен тъй, че много мъчно може да си възпроизведе миналото същата живост, съ ония чувства, които той е изпитвал, когато съ се развивали събитията в миналото, както много лесно е за него да си представи въ най-красиви краски бъдещето и възможността да го направи най-наистина. Но ние сме политици, работим в една действителност, политици, на които дейността е практическа, трябва да преценяваме всяка една дейност, доколко тя би била възможна, събъждайки на пътя си всички препятствия и трудности от материален или от морален характер. Защото за всяка една реформа трябва една подготовка съвместна, а също трябва и обективни условия, при които тя ще трябва да се осъществи и приложи. И бидейки политици, защото сте народни представители, хора, които правите политика, вършите практическа дейност, сте хора на дѣлото, вие ще трябва да прецените всяка една дейност само от това гледище. Политикът има срещу себе си двама противници — забравата и илюзията. Забравата му пречи да съобрази дейността си въ връзка съ миналото, а илюзията и химерата му подсказват само леснотията въ слово и на писмо, но не и мъжнотията на дѣлото — главната задача на политика.

Извинете, че трябва да напомня тези три предпоставки, защото смеаме, че всеки един, който ще иска обективно и сериозно да сяди дейността ни, ще трябва да ги има предвид.

Г. г. народни представители! Въ историята на народите има случаи, когато въпроси от политически характер имат предимство над всички други; друг път, при установен политически ред, има стопански въпроси, които идат съ надмощие над другите; трети път финансовите затруднения могат да послужат като лозунг на едно управление. Сждбата е определила тъй, че ние дойдохме на власт, когато въ страната трябва да се разрешават въпроси сложни и от трояко естество: политически, стопански и финансови. Имаше да се разрешават политически въпроси, защото трябва най-напред въ тази страна да се гарантира мир и спокойствие, да се притъпят страсти, доста оживени, които пакостяха много на правилния политически развой на нашата страна. Имаше да се разрешават големи въпроси от стопански характер при стопанска разруха, вследствие на новите условия, настъпили въ живота — катастрофалното спадане цените на земеделските произведения, както и мъжните условия за размяната. Имаше да се разрешава и един трети въпрос — въпрос финансов и бюджетен, защото нашите финанси бяха раздрусани и трябва да се заздравяват. Тъй че, който иска да сяди обективно и сериозно положението, въ което се

намираше кабинетът, който имаме честта да възглавявам, той трябва да има предвид, че ние имаше да разрешаваме тези три задачи. И тогава всеки ще разбере какви бяха възможностите и трудностите и, следователно, какви бяха длъжностите на кабинета, който управляваше.

Аз поред ще започна много набързо да възпроизвеждам пред вас що сме извършили въ миналото, което е може би забравено, и да окастрия, ако е по силите ми, химерите, които си създават някои за утрешния ден.

Политическият ред. Споменете си съ какви настроения живяха Парламентът въ миналата сесия, когато ние обсъждахме политическите условия на нашия живот. Пред нас стоеше един голъм въпрос за амнистията, един въпрос, който тегише върху управлението и чакаше своето разрешение. Знаем какъв шум се вдигаше около този въпрос. Искам всички да си го възпроизведете, за да можете да си спомните сериозността и сложността на този въпрос. Аз си спомням атаките, които се отправяха тук. Но най-подир, въпреки всичките перипетии, този въпрос сполучихме да го разрешим.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Не е разрешенъ.

М. Бечевъ (д): Споредъ тебе.

Министър-председател Н. Мушановъ: Разреш се, г-да, и то малко по-благоприятно дори, отколкото очаквахме ония, които се ползват от тая амнистия. Но, както виждате, има един, който още протестира! (Оживление)

А. Капитановъ (з): За Оббовъ.

Министър-председател Н. Мушановъ: Мнозина бяха за и мнозина против, но всаки въ него време голмото болшинство от народното представителство, схващайки значението на този въпрос от политическа гледна точка, независимо от принадлежността им към болшинство и опозиция, спомогнаха за неговото разрешение. Какви съ последиците от разрешението на тоя въпрос? Аз знам, едни критикуваха доста, и до днес критикуват, че амнистията не била навременна, защото ония, които се възползуваха от тая политическа щедрост на Парламента, се показваха недостойни като свободни граждани да живеят въ нашата страна. Аз, г-да, съм на противно мнение. Разрешението на този въпрос мож по-добре да разреши политическия живот въ страната, отколкото ако емигрантите бяха останали вън от страната. И самият факт, че един от амнистираните мож днес да получи грисждата си за едно вулгарно престъпление...

А. Аврамовъ (з. Ст. В): И Стамболийски бѣше арестуванъ.

Председателъ: (Звъни)

Министър-председател Н. Мушановъ: (Към А. Аврамовъ) Моля, седнете си на мѣстото!

А. Капитановъ (з): (Към А. Аврамовъ) Недей сравнява Стамболийски съ Оббовъ!

И. Василевъ (з): (Към А. Аврамовъ) Стамболийски не е бил арестуван за метилви афери. Не те е срам! Какво сравняваш съ Стамболийски Оббовъ, който е извършил вулгарно престъпление?

А. Николаевъ (з): (Ржкоплѣска)

А. Капитановъ (з): (Към А. Аврамовъ) Забравихте се! По-тежко престъпление от вземане рушветъ нма.

А. Аврамовъ (з. Ст. В) Оббовъ не е вършил такива престъпления.

Министър-председател Н. Мушановъ: Г. Аврамовъ! Ще Ви помоля да мълчите, защото, ако Вие прекъсвате, ще докажете, че действително не искате сериозно да приказваме.

Н. Стамболиевъ (з): Той отдавна е доказал това.

Министър-председател Н. Мушановъ: Искам да кажа, че съм предоволен, че амнистията даде възможност, законът на свободното ни отечество да се приложат към един от водителите на емигрантите от една власт, която никой не може да подозира въ

партизанство или пристрастие. Искамъ също да изкажа задоволството си, че всички ония, които парадираха съ величие отъ далечъ, сѣ между насъ, за да може всѣки отъ тѣхъ да покаже своето родолюбие къмъ родната страна, въ която живѣятъ, и дейността имъ да бѣде преценена отъ българското общество.

Вториятъ важенъ въпросъ, който сѣщо тегнѣше върху душата на всички, които искаха редъ въ страната, бѣше отношението на Парламента и на правителството спрямо бушувания болшевизмъ. Азъ си спомнямъ, г-да, какъ много сериозни и добросъвестни хора, желаещи миръ и редъ, ни атакуваха, ченне сме позволявали на болшевизма да се шири въ нашата страна, държали сме змията въ собствената си пазва, били сме слѣпи предъ дейността на привърженицитѣ на болшевизма, когато поставятъ бомба въ основитѣ на съвременния общественъ строй, за да го разрушатъ. Е, г-да, мина се време и можемъ да преценяваме. Азъ съмъ убеденъ, че всѣки отъ васъ е убеденъ, какво болшевизмътъ, като зараза, която бѣ обхванала доста умове, е въ залъзъ, сериозенъ залъзъ.

Ние направихме една стѣпка, като премахнахме отъ срѣдата на Народното събрание представителитѣ на болшевизма. Обвиняватъ ни нѣкои, че това било полумѣрка и че ние трѣбвало да вземемъ по-сериозни мѣрки, за да унищожимъ окончателно тая партия въ страната. Отиде се дотамъ да се претендира, като-че тоя нашъ актъ, който направихме, билъ ималъ една дълбока партизанска подкладка, за да гарантираме своето болшинство при раздробленията, които станаха напоследѣкъ. Увѣрявамъ ви, г-да, че не съмъ ималъ тая амбиция, да мога да предвидя, че следъ една година ще имаме такова фактическо положение въ Парламента, за да ни се отправя тоя упрѣкъ, че целтъ, която сме гонѣли тогава, е била да си създадемъ болшинство. Напротивъ, излѣзоха си представителитѣ на болшевизма отъ Парламента, защото се оказаха негодни да бѣдатъ въ него като представители на българския народъ; доказаха, че сѣ негодни да бѣдатъ частъ отъ народа, защото не говорѣха съ езика на българи, а съ езика на чужда държава; доказаха, че тѣхното стоеще тукъ като народни представители е несъвмѣстимо съ режима на свобода и на конституция, какъвто имаме. Отидоха си безславно и безпумно.

Дали трѣбва да се стиде по-нататѣкъ?

Г-да! Азъ не мисля, че дължността на представителитѣ на държавата е да създаватъ новъ смутъ, ако една предприета мѣрка е достатѣчна да срази врага. Не отъ капризъ или отъ амбиция се предприематъ държавни актове отъ такава важностъ, отъ какъвто бѣше онзи, за който говоря. Не! Днесъ азъ виждамъ какъ много съвѣсти на опиянени люде се промѣниха. Нѣкогажъ политиката на Съветска Русия подхранваше надежди, че ще могатъ да получатъ свобода поробени братя. Днесъ е съвършено друго. Съветска Русия е най-голямъ привърженикъ на статуквото и противникъ на ревизията на договоритѣ, които се създадоха и които потискатъ много народности. Убеденъ съмъ, че много отъ заблуденитѣ люде днесъ виждатъ, че, вмѣсто рай, благоденствие и свобода, въ Русия тѣнатъ въ мизерия и гладъ, и много други илюзии и легенди, които се създаваха, изчезнаха. Чини ми се, че благоразумието надви и всичко честно ще може да се опомни. И имаме доказателства за това. Мѣрката, която бѣ взета срещу болшевишкитѣ народни представители, бѣ целесъобразна. Отъ мѣрката, която ни се препорѣча — да отидемъ още по-нататѣкъ — за сегашното време, за реда въ страната нѣма абсолютно никаква нужда.

Но казва ни се, че ние не сме изкоренили болшевизма и комунизма. Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че е голѣма илюзия да се смѣта, че може да се изкорени една доктрина, или че наивни млади умове, или пѣкъ покварени люде нѣма да се намѣрятъ да я възприематъ. Не! Азъ чувамъ постоянно страхове отъ иначе почтени хора, които смѣтагъ, че язвата може действително да се разшири и да ни донесе по-голямъ пакостъ. Тѣ се тревожатъ, като виждатъ, че и въ такива здрави институции, каквито сѣ войска, училище и черква, язвата прониква. Нека не забравяме, че днесъ България живѣе при други условия, не живѣе при ония преди 20 години. Срѣдата, въ която младенецътъ живѣе, е по-силна отъ институциитѣ, презъ които временно преминава — било училища, било армия. Днесъ имаме семейства, огнища на това зло. Напр., единъ учителъ отъ софийско училище, като огишелъ да прави ревизия на ученици по къщи, почналъ въ къщата на комунистъ и, когато почналъ да напѣтва бащата и сина въ правия пѣтъ, бащата му показва портрета на Карлъ Маркса и му казва: „Нѣмате право надъ съвѣстѣта на моя синъ, защото той е мой синъ, преди да бѣде вашъ ученикъ“. — Докато има въ семейства такива гнѣзда, как-

вито нѣмахме преди 20 години, докато има семейства, раздени отъ тая зараза, властѣта нѣма други срѣдства и друга задача, освенъ, доколкото е възможно, чрезъ училището и армията, на мѣстото да корени това зло и съ съответнитѣ мѣрки да пази институциитѣ си. Да работимъ въ семейства, където има такива разбирания, трѣбва ни по-сложна и по-дълга работа. Азъ съмъ особено доволенъ, че властитѣ, съ нужната енергия и изпълнявайки смѣло дължноститѣ си, можаха да смажатъ последнитѣ прояви на комунизма било въ гимназиитѣ, било въ казармитѣ. Взети сѣ мѣрки и виждаме, че има ефикасни резултати. Смѣтамъ, че държавата има защитнитѣ си срѣдства, за да може да се бори съ това зло по начина, по който азъ ви препорѣчахъ. И тоя въпросъ за мене вече не е отъ такъвъ голѣмъ интересъ, какъвто той представляваше миналата година, когато разисквахме. И ми се чини, че поне мога да се лаская отъ надеждата, че народното представителство и народътъ ни сѣщо сѣ успокоени.

Г. г. народни представители! Въ близкото минало бѣхме предъ ужаса на една братоубийствена война, която ронѣше престижа ни като граждани и накрѣняваше братскитѣ ни чувства. Братска кръвъ се лѣеше по софийскитѣ улици. Вие си спомняте отъ какъвъ ужасъ бѣше обхваната българската обществена съвѣстъ. Вие знаете сѣщо какъ въ чужбина бѣше потресена душата на всички онѣзи, които ни обичаха и които желаеха доброто ни. Е, г-да, доволенъ съмъ сѣщо да кажа, че тоя червей, който разяждаше братскитѣ отношения въ срѣдата на нашия народъ, изчезна! И това за добро не само на българското общество, което се успокои, но и за честта на всички ония, които се борѣха, и най-после за задоволство на всички ония въ чужбина, които ни обичатъ и които се радватъ, че въ страната ни зацариха миръ и редъ. Който е билъ въ чужбина, може да ви каже пакостното влияние на тая братоубийствена война върху чувствата на европейца. По едно време тамъ бѣха почнали да ни считатъ, че сме кѣтъ отъ Европа съ особена цивилизация, където кървавата разпра е нормално срѣдство за борба на убеждения. Слава Богу, наляя се, че народното представителство и народътъ сѣ успокоени. Бурята отъ страсти премина. Настѣпи миръ.

Тия бѣха голѣмитѣ въпроси, които се дебатираха въ миналата сесия при отговора на тронната речъ. Днесъ можемъ да се поздравимъ, че положението въ България е промѣнено. Вътрешенъ миръ и спокойствие зацариха.

Г. г. народни представители! Тукъ (Сочи трибуна) се изреждаха много народни представители. Азъ съмъ стоялъ дълго време на тия банки и имамъ ясно впечатление отъ всички дебати, които сѣ ставали тукъ. Азъ си спомнямъ какъ въ миналото първитѣ думи на всѣки ораторъ бѣха да се атакува министерътъ на вътрешнитѣ работи за всички произволи и беззакония, станали надъ свободата на личността и надъ самоуправителнитѣ тѣла. Азъ нѣма да откажа, че имаме пакъ епизоди отъ този характеръ въ живота си, но всетаки мога да потвърдя, че тукъ отъ оторизиранитѣ представители на всички парламентарни групи не чухъ сериозни обвинения срещу властѣта за произволи, извършени надъ мирния гражданинъ или надъ самоуправителнитѣ тѣла. Азъ чухъ само оплакване за печалната случка въ Ломъ. Чухъ сѣщо бележка по агентата, извършенъ срещу г. Цанковъ, но не чухъ, че това сѣ били нѣкакви атентати, допустнати поради небдителността на държавната властъ. А че въ България има още много страсти, които тлѣятъ въ душитѣ на гражданитѣ — има ги. Че има още много мѣстъ, която се таи въ душитѣ — има я. И трѣбва да сме доволни, че още не тѣй затихналитѣ страсти не сѣ онзи разгаръ, въ който всѣки день сѣ въ състояние да се манифестира. Но все-таки не съмъ чулъ обвинение срещу властѣта, че това ѝ е приятно или че това е дѣло на политиката на правителството.

Съ всичко това, г. г. народни представители, искамъ да констатирамъ, че въ страната цари едно спокойствие, че вътрешниятъ редъ е затвърденъ и че, следователно, отъ това народното представителство и българскиятъ народъ трѣбва да бѣдатъ доволни.

Въ областѣта на политическата дейностъ искамъ да ви спомена само два закона, които гласувахме въ миналата сесия, които сѣщо занимаваха и обществото, и Народното събрание.

Първиятъ законъ е за закриване окръжнитѣ съвети — въпросъ, който се вижда много лекъ, когато е разрешенъ, но около който дълги години имаше прения. Резултатитѣ отъ реформата още не могатъ да се преценятъ, защото е много близко, но ми се чини, че службитѣ, които се пре-хвърлиха отъ окръжнитѣ съвети върху държавата, нѣма да пострадатъ, пѣкъ и има да видимъ какви резултати ще ни даде опитътъ.

Вторият закон, пакъ въ тази област, относително вътрешното управление, е законътъ за облекчение на общинитъ, който, като съдимъ отъ резултатитъ, които даде, оказа благотворно влияние. Това се почувствува навредъ отъ общинитъ; следователно, отъ него можемъ да бъдемъ доволни.

Г. г. народни представители! Втори въпросъ, който се засъга, това е въпросътъ за стопанската политика на правителството. Много отъ г. г. ораторитъ, за да мотивиратъ гледищата си, говориха за свѣтовната криза, която бушува и която отразява своитъ зловредни влияния върху всички държави, а така сѣщо и върху нашата малка България. Азъ нѣма да се спирамъ на това, защото стана вече банално да се говори за свѣтовната криза. По-интересно е доколко нѣкои отъ г. г. ораторитъ искаха да отдѣлятъ тия зловредни влияния на общата криза отъ оная дейностъ, която тѣ смѣтатъ, че правителството трѣбваше да прояви специално за България при нашитъ стопански условия, за да можемъ ние, българитъ, за насъ да си смекчимъ тия тежки условия. Този въпросъ е по-интересенъ, защото тамъ е собствено и длъжността на правителството.

Какво можеше да направи едно правителство при тия тежки стопански условия, въ които се намира страната? Не само че ценитъ на земеделскитъ продукти не се повишиха, а, напротивъ, тази година отбелязва най-катастрофално спадане. Обмѣнитъ съ чуждитъ страни не само че не се подобри, а, напротивъ, благодарение на мѣрkitъ, които се взематъ отъ съответнитъ държави, се влоши. Почти всички страни, въ които ние изнасяхме, станаха и земеделски, и индустриални. Собствено, бедата на свѣта днесъ е тъкмо тамъ, че всички държави искатъ да се затворятъ сами за себе си и да си насмогнатъ и въ индустриално, и въ земеделско отношение. И въпреки нѣколкото договори, които сключихме съ нѣкои държави, разбѣната — поради причини, които азъ казахъ по-рано — не можѣ да се простре въ този размахъ, въ тази широта, за да можемъ да имаме свободата на износъ, която имаме по-рано. Тѣй че положението е влошено.

Правителството, при условията, въ които живѣемъ отъ миналата година насамъ, дало ли си е трудъ за всѣка една нужда, която се е почувствувала, да намѣри съответния лѣкъ? Отзивчиво ли е било винаги къмъ нуждитъ на населението, за да може въ кръга на възможноститъ да направи онова, което е трѣбвало да направи?

Г. г. народни представители! Азъ ще ви посоча нѣколко законопроекти, които навремето си бѣха отъ голѣмо значение. Когато ние ги приемахме, всѣки народенъ представителъ разбираше, че ние задоволяваме една нужда. Но времето минава, забравя се, и заради това азъ искамъ да ви накарамъ да си спомните, защото забравата не е добродетелъ за политика.

Повдигна се най-напредъ въпросъ за тежкото положение на оризаритъ въ Пловдивско. Съ закона за оризпроизводството ние можахме да задоволимъ относително една нужда. Повдигна се и въпросъ за розопроизводството. Народното представителство и правителството навремето пакъ дойдоха да задоволятъ и тази нужда. Разреша се и голѣмиятъ въпросъ за трудовитъ земеделски стопанства, законопроектътъ за които стоя шестъ месеци да се дебатира, за да можемъ да се установимъ на едно гледище. И мога да кажа, че тия въпроси се разрешиха не само съ съдействието на болшинството, но и на една частъ отъ опозицията, която разбираше, че това сѣ стопански въпроси, които изискватъ усилията на всички, а не сѣ партийни въпроси, въпроси на партията, която управлява.

Разреша се сѣщо и голѣмиятъ въпросъ по организацията на занаятитъ — единъ въпросъ, който сѣщо интересуваше занаятчийското съсловие. Въпросътъ за наемнитъ отношения, който живѣ сѣщо 2—3 месеци въ свѣстата на гражданството, разрешението на който сѣщо бѣше належаща, вѣпнюща нужда, сѣщо се разреши. Въпросътъ за лихонимството, въпросътъ за опредѣляне на лихвата се повдигна навремето и сѣщо се разреши. Изглежда само, че има нѣкои недоволници, които, когато сѣ били въ тази срѣда (Сочи болшинството), съ най-голѣмъ ентузиазъмъ сѣ вдигнали ръка да го разрешатъ, а сега имъ е мѣжичко, че тия придобивки сѣ все придобивки на българския народъ.

Н. Захариевъ (з): Смѣятъ се — не имъ е мѣжко.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Кой се смѣе?

Н. Захариевъ (з): Недоволницитъ.

А. Капитановъ (з): Вие сте много нови недоволници. Има по-стари отъ васъ. (Оживление)

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Единъ сѣщо голѣмъ въпросъ, който интересуваше голѣма частъ отъ

българския народъ, е въпросътъ за подпомагане на пострадалитъ отъ земетресението. Той се разреши сѣщо овреме, задоволиха се нуждитъ.

Законътъ за закрила на земеделска-стопанинъ и законътъ за облекчение на длъжницитъ знаете колко оживени спорове предизвикаха и колко опозиция имаше навремето! На нѣкои се вижда днесъ, че тѣзи закони били палиативни, които не сѣ разрешили окончателно въпроситъ и които сѣ нанесли повече пакостъ на страната, отколкото добро. Г. г. народни представители! Въ тази областъ нѣма да имате закони абсолютни. Тия закони се продиктуваха отъ специалнитъ условия на живота навремето. Азъ считамъ, че за времето си тѣ имаха едно благотворно влияние, доколкото можаха да уталожатъ духоветъ; но тѣ имаха и едно друго, лошо влияние — похабиха малко кредита. Трѣбва обективно да съдимъ законитъ, за да не грѣшимъ. Всетаки ще отбележите, г. г. народни представители, единъ фактъ отъ голѣмо значение: че отъ 850 хиляди селски семейства, 30 хиляди пожелаха да се ползватъ отъ закона, а 820 хиляди пожелаха да си живѣятъ при свободния кредитъ, който можеше да намѣрятъ въ страната. А отъ всички други градски съсловия, които можеше да се ползватъ отъ закона за облекчение на длъжницитъ, само 10 хиляди души пожелаха да се ползватъ отъ него, а всички други оставиха отношенията имъ да се уреждатъ отъ законитъ, които сѣществуватъ.

Г. г. народни представители! Азъ нѣма да обръщамъ вниманието на хора, които никога нѣма да разбератъ дали сѣ доволни или не сѣ доволни. Има хора въ тая страна, на които партизанската мѣстъ или партизанската стрѣвъ толкова потъмнява разума и свѣстата, че азъ съмъ решилъ смѣтка за тѣхъ да не държа.

А. Капитановъ (з): Бай Аврамъ не можѣ да се легитимира като земеделецъ-стопанинъ и не можѣ да се възползува отъ закона. Кой му е крѣтъ?

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Ония, които най-много искаха тия закони, изглежда, че днесъ се показватъ недоволни отъ тѣхъ.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Г. министре! Цѣлиятъ български народъ е недоволенъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Ако българскиятъ народъ би могълъ нѣкога свѣстата си и разбиранята си да ги събере въ Вашата глава, азъ бихъ съжалявалъ този народъ. Но азъ зная, че народътъ е другъ, че той не е народътъ, който Вие сочите.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Недейте сочи главата на единъ народенъ представителъ. Най-първо себе си посочете, защото оня денъ Вие казахте, че който е умрѣлъ, ще загине. (Смѣхъ)

А. Капитановъ (з): Който е умрѣлъ, е загиналъ — разбира се.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): И така, и иначе! Който е загиналъ, ще умре. (Къмъ мнозинството) Вие се радвате на туй положение, но българскиятъ народъ не се радва.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Затова не ме учудва, г. г. народни представители, че лиз сѣ сѣция интересъ и съ по-голѣмо оживление днесъ споримъ върху другъ единъ отъ голѣмитъ въпроси, поставени на дневенъ редъ за разрешение отъ правителството и народното представителство — въпросътъ за задълженията. Ние, които изживѣхме толкова въпроси отъ миналото — които ви споменавамъ — които съ такава оживеностъ очаквахме тѣхното разрешение, не се изненадваме, че и по тоя голѣмъ въпросъ — за длъжницитъ и за заздравяването на кредита — се дебатира живо, че има оживление въ всички срѣди.

Нуждата, г. г. народни представители, е повелителна. Нѣкои смѣтатъ, че разрешението на тоя въпросъ е законсѣло. Не е законсѣло. Изпълнителнитъ производства орещу длъжницитъ сѣ спрѣли до 1 декемврий т. г. съ закона, който ние гласувахме. И ако тоя въпросъ не бѣше се тѣй наредилъ — до 1 декемврий да нѣма изпълнения — азъ бихъ разбралъ упрѣка, който ми се прави. Може би да има затруднения въ кредита и довѣрието, вследствие на този законъ, съ сила до 1 декемврий, но никой не може да се оплаче, че този законъ не бѣше въ полза на длъжника.

Сега иде въпросътъ за задълженията. Казватъ, че късно иде. Г-да! Нѣма нищо късно, когато то е добре разрешено. Мене ме е страхъ отъ ония въпроси, които се разрешаватъ

бързо, но лошо. Тръбваше въпросът да мине през известни фази. Азъ искахъ този въпросъ, както всички други голѣми въпроси отъ финансовъ и стопански характеръ, най-напредъ да го обсъжда, да го поставя въ хармония съ мнението на Финансовия комитетъ. Азъ по-нататъкъ ще ви говоря каква е ползата и значението на това, което българското правителство отъ редъ години върши — да върви въ съгласие съ Обществото на народитѣ и съ Финансовия комитетъ, очаквайки винаги отъ тамъ благосклонна помощъ и благосклонна закрила. По тоя законъ азъ съмъ водилъ разговоръ и прения три дена съ представителитѣ на цѣлия Финансовъ комитетъ, за да мога да ги убедя върху едно решение, което трѣбва непременно да вземемъ ние въ нашата страна за подпомагане на длъжника и възстановяване довѣрието.

Г. г. народни представители! Въпросътъ за задълженията, въпросътъ за длъжниците не трѣбва да се разглежда съ огледъ положението само на длъжника. Той е единъ социаленъ въпросъ отъ много голѣма важностъ. Днесъ въпросътъ за длъжниците е свързанъ въобще съ въпроса за кредита, защото всички трѣбва да констатираме, че ние днесъ страдаме отъ едно такова затѣгане на кредита, че, можемъ да кажемъ, кредитътъ е почти унищоженъ, той не съществува. Въпросътъ за кредита е единъ въпросъ отъ първа величина. Той е общественъ въпросъ, свързанъ съ положението на длъжниците и съ положението на кредиторитѣ. Азъ не мога да се начудя на лекомислената демагогия, която се шири. Като-че-ли разрешението на този въпросъ е тѣй маловажно, че не трѣбва да се свързва съ всичкитѣ последици, които той може да има!

Безъ кредитъ, г-да, нѣма производство, нѣма размѣна, нѣма и консомация. Кредитътъ е двигателъ на стопанския животъ. И веднѣжъ унищоженъ или похабенъ — виждаме това и у насъ — последва заспалостъ и застои. Но този въпросъ се свързва все съ защита на капитала, съ нѣкаква защита отъ страна на правителството на капитала въ България, защита на чорбаджии и кожодери, на които Мушановъ иска да спаси кесията и да остави тлѣстнитѣ имъ, образувани отъ изтощено тѣло на бедняка. Една простащина, г-да, долна и злосторна.

Капиталътъ е спестовностъ. Смѣташе се на много мѣста, че капиталътъ е единъ вампиръ, съ изчезването на който ще настѣпи благоденствие. Тия химери минаха. Оная страна, която искаше да унищожи капитала — Съветска Русия — унищожи своя, но бѣ заставена за го подиритъ отъ друго мѣсто, чуждъ, защото почувствува нуждата отъ него. Ако го изпѣдите отъ вратата, капиталътъ ще се пхне презъ кумина, но ще дойде по-черенъ, защото ще мине презъ сажди. Кои сѣ капиталисти въ България?

Г-да! Спестовността е сестра на демокрацията. Капиталътъ, който въ миналото се смѣташе, че се държи въ ржцетъ на нѣколко богаташи, днесъ е въ ржцетъ на всички. Той е въ ржцетъ на сирацитѣ, които сѣ депозирали своитѣ спестявания въ Земледѣлската банка — надъ 300—400 милиона лева; той е въ ржцетъ на слугини, работници и на дребни чиновници, които влагатъ въ спестовната каса надъ 1½ милиарда лева; той е въ ржцетъ на хиляди и хиляди земледѣлци, които иматъ свои депозити въ Земледѣлската банка; той е въ ржцетъ на хиляди и хиляди занаятчии и дребни търговци, които иматъ въ популярнитѣ банки едно спестяване отъ 8 милиарда лева.

Капиталътъ у насъ е въ ржцетъ на сръдни и дребни съществуваия, за които единъ законодатель и държавникъ трѣбва да държи смѣтка толкова, колкото държи смѣтка и за длъжника. И въ тая общностъ на тия интереси, на подпомагането на длъжника и поддържането и подкрепяването на спестовността ние ще трѣбва да димъ разрешението на тоя голѣмъ въпросъ.

Г-да! Ще бжде смѣшно да се смѣта, че такъвъ единъ голѣмъ социаленъ въпросъ трѣбва да се разрешава съ демагогията на нѣколко души въ страната. Азъ съмъ категориченъ по този въпросъ. Законътъ цели облекчението на длъжника. Законътъ е нареденъ тѣй, че всѣки здравомислящъ селянинъ и гражданинъ да види грижитѣ на държавата да му помогне. Но нѣма да отстъпва нито една крачка отъ позицията да защита спестяванията на българския селянинъ и гражданинъ, на сръднитѣ съществуваия, които ми сѣ сѣщо близки при сърдцето, които сѣ сѣщо граждани и избиратели. (Ржкоплѣскания отъ демократитѣ)

Г. Т. Данаиловъ (д. ср): Ржкоплѣсканията означаватъ одобрение или неодобрение?

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Менъ не ме интересуватъ ржкоплѣсканията.

Г. г. народни представители! Набелязвамъ само главнитѣ положения, защото ще имаме възможностъ да обсъдимъ закона въ подробности. За менъ стига да поставя главнитѣ задачи и да разберемъ, какво тоя въпросъ е единъ общественъ въпросъ и че той ще трѣбва да се разреши съ огледъ на общественитѣ цели при обществена справедливостъ за всички. А общественитѣ интересъ изисква, обществената справедливостъ повелява: да се подпомогне длъжникътъ, да се гарантира спестовността и да се възстанови кредитътъ. И ако има нѣщо ценно въ законопроекта, който ще има да ви представимъ, то е да се подпомогнатъ и съживятъ кредитнитѣ учреждения, като замѣстимъ съ нова ценностъ загубената ценностъ на унищоженитѣ портфейли и по този начинъ се роди наново довѣрието. Днесъ, г. г. народни представители, всѣки, който има пари, ги държи въ чекмеджето си, нѣмайки довѣрие къмъ банцитѣ при тия слухове за закони, които се чакатъ, защото се смѣта, че сѣ тѣхъ ще се облагодетелствуватъ едни, а ще се опропастяватъ други. Никого нѣма да опропастяваме.

И нека потвърдя мисълта си, за да се разбере: законътъ цели облекчение и съживяване. Въ обществения животъ, г-да, оная, който, по силата на злочастни обстоятелства, на неблагоприятие, на фаталностъ, на разточителство е окончателно пропадналъ, никой не може да го възкреси. Всѣки жизнеспособенъ стопански деятелъ ще получи подкрепата на държавата, а всѣки, който е въ състояние да си плати, ще плаща.

При лѣкуването на единъ боленъ организъмъ, лѣкуването е общо. Здравето не се възстановява, ако се изцѣри болниятъ кракъ, а туберкулозата разяжда дроба. Единъ боленъ социаленъ организъмъ сѣщо ще трѣбва да се лѣкува съ общи сръдства. Държавата и ние ще трѣбва да лѣкуваме като лѣкари за изцѣряването на едно зло, на една болестъ.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): и С. Митковъ (з): Цѣлиятъ народъ е боленъ.

Г. Петровъ (нац. л. П): Не може да се разсѣждава така. Това е най-голѣмата длъжностъ на държавата.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Азъ бихъ желалъ по този въпросъ всѣки да излѣзе съ мнението си, съ всичката си искреностъ и сериозностъ. Азъ имамъ дълбокото убеждение, че българинътъ, селянинъ или гражданинъ, има здравъ истинскъ. Поизпиталъ съмъ и азъ настроенитѣ на сръднитѣ, за да разбера, че българинътъ има здравъ смисълъ и че може винаги да разбере ония реформи, които сѣ въ състояние да му помогнатъ частно, и въ сѣщото време да не разрушаватъ общото, което сѣщо е ценностъ на всички. Азъ съмъ убеденъ, че този законъ ще помогне на длъжника и ще създаде довѣрие на страната. По този начинъ ние ще можемъ да разрешимъ единъ отъ болнитѣ въпроси, който въ сегашния моментъ е отъ най-голѣмо значение.

Тукъ искамъ да ви кажа, че общо по стопанската политика на правителството азъ имамъ голѣми затруднения предъ Финансовия комитетъ. Азъ ще ви говоря по финансовитѣ въпроси нататъкъ, но тукъ дължа да ви кажа за едно частно писмо, което ми се изпрати. Дължа да го кажа, защото никога въ моята политическа дейностъ не искамъ да крия.

Финансовиятъ комитетъ отправи сериозни упрѣци за нашето стопанско законодателство. Тамъ, изглежда, сѣ възприели много отъ атакитѣ, които опозицията често пѣти тукъ отправя срещу насъ. Казаха ми, че тая система на монополъ, на вмѣшательство на държавата въ частно-стопанскитѣ отношения е гибелна за страната. Азъ отстоявахъ сериозно нашитѣ позиции, защото смѣтахъ, че нито една държава днесъ не може да живѣе съ свободата, която имаше преди войнитѣ. И най-голѣмитѣ държави ни даватъ днесъ примѣръ за вмѣшательство на държавата въ стопанскитѣ отношения. И по въпроса за Дирекцията на храноизноса, и по въпроса за нормирането на ценитѣ, и по въпроса за подкрепата на розопроизводството, на оризопроизводството и други производства намъ ни се правѣше упрѣкъ, че правимъ една стопанска политика, която много затруднява нашия стопански животъ и вреди на нашитѣ кредитни институти.

Г. г. народни представители! Това не може да се отнесе само за едно управление, защото, както имамъ случая и тамъ да кажа, политиката отъ дълги години на българската държава и на всички модерни държави е била винаги да вмѣшательствуватъ въ стопанскитѣ отношения. Направихъ и възражението, че ако Обществото на народитѣ, респективно Финансовиятъ комитетъ, може да измѣни условията на стопанския животъ на сѣта и ни се върнатъ първичнитѣ условия, при които живѣехме, есте-

ствено е, че никое правителство нѣма отъ амбиция и капризъ да иска вмѣшательството на държавата. Но при ненормалнитѣ условия, при които живѣемъ, при създаването на монополни и привилегировани предприятия, на неравномерно разпредѣление и на неправилно функциониране даже на принципна на свободната конкуренция, вмѣшательството на държавата се явява като необходимостъ, за да могатъ тъкмо да се създадатъ нормални стопански отношения въ една държава.

И въпрѣки това, ние получихме упрѣкъ. И наскоро пакъ ми искаха унищожаването на Дирекцията за храноизносъ, защото смѣтатъ, че съ туй държавата тегли загуби. Бюджетътъ не тегли толкова загуби. Вѣрно е, че ние ще имаме загуби, но тѣ се покриватъ отъ хлѣбнитѣ марки. И понеже се говори много за ценитѣ на зърненитѣ храни, нека кажа, че днесъ една Ромѣния продава по 2.40 л. български килограмъ жито въ Галацъ, а Сърбия го продава по 1.80 лева български. Ние купуваме 2.70 л. килограмъ. Но тая разлика, която ние добавяме, за да можемъ да поддържаме цената 2.70 л., ще ни коства може би тая година 240—250 милиона лева, защото паритетнитѣ цени въ чужбина днесъ сѫ 1.40 л.

И азъ съмъ убеденъ, че безъ Дирекцията за храноизносъ днесъ въ България житото трѣбва да се продава за износъ по цена 1 л. килограмъ. Трудноститѣ сѫ голѣми, но азъ съмъ се стремилъ да убѣдя, че това е социаленъ въпросъ, че ако не се нареди и ако държавата не подкрепи, ние не можемъ да задържимъ социалния миръ въ страната. Азъ зная тежестта на хлѣбната марка и на увеличението на цената на брашното съ 40 ст., което става въ полза на държавата при падането цената на житото на пазара.

Нахвърляхъ ви засега само тѣзи мисли. Ще дойдемъ да разгледаме интерпелацията, която е подадена по Дирекцията за храноизносъ, когато ще можемъ да съпоставимъ гледищата и да говоримъ по принципния въпросъ дали българското правителство можеше да въведе монополъ на зърненитѣ храни въ България или не. Днесъ трѣбва съ голѣма почитъ да се отнесемъ и къмъ селянина и къмъ търговеца, които си дадоха хранитѣ на българската държава, респективно на Дирекцията за храноизносъ, а и досега не сѫ получили нито бонове, нито пари срещу тѣхната стойностъ. Азъ и предъ Финансовия комитетъ казахъ: „Г-да! Тая добродетель на единъ народъ вие не можете да прецените, защото сте далече“. Българскиятъ селянинъ-производителъ има да получава неосребрени още бонове отъ първата дирекция, отъ 1930 г.; има и отъ последващитѣ. Макаръ че сме изплатили доста бонове, за около 140.000.000 л., отъ последната реколта оставатъ неизплатени бонове за около 30—35.000.000 л. Въпрѣки това, казвамъ, съ стоицизъмъ, непознатъ никѣде, българскиятъ селянинъ тегли това тежко бреме и чака държавата, и върва, че всѣки единъ день ще може да му плати.

За трудноститѣ, въ които се намираме днесъ, сега нѣма да говоря. Нека спомена само, че трѣбватъ ни 200 милиона лева, за да можемъ да платимъ и да посрещнемъ належащитѣ нужди, които тропатъ на вратата.

Г. г. народни представители! Другъ единъ въпросъ, по който не му е мѣстото тукъ да дебатираме, но който само искамъ да ви подсказа — защото по него ще се върнемъ, когато ще говоримъ по бюджета — е въпросътъ за петрола и за солта и за обвиненията, които се отправиха срещу насъ, че по една недогледааностъ или небрежностъ ние сме способствували за поскупването на тѣзи артикули.

Въпросътъ за фактическия монополъ на петрола въ нашата страна е единъ голѣмъ въпросъ. Когато знаете, че българската държава получава 6'15 л. отъ акцизъ и общински данѣци върху петрола и 2'50 л. върху солта, вие ще можете да си обясните защо ценитѣ имъ сѫ толкова високи.

Азъ, обаче, трѣбва да ви съобща за петрола следното. Когато се направи редовенъ търгъ въ Земледѣлската банка, получи се цена, ако се не лъжа, 3'70 л. за килограмъ. Следъ като викахме петролното дружество и други, можахме, съ съгласието на контрагента, който бѣше взелъ редовно търга, да намалимъ цената на 3'20 л., отъ което държавата спечели 3—3½ милиона лева. Но, г-да, станаха малки закъснѣния, защото конкурентътъ — Общиятъ сѣюзъ на кооперациитѣ — е непригоденъ за една такава голѣма работа, не разполага съ цистерни, както д-во „Петролъ“. Но ако и той не бѣше се явилъ конкурентъ на единствения представителъ у насъ — д-во „Петролъ“ — тогава може би щѣхме да вземемъ петрола на по-висока цена.

Така е и съ въпроса за солта. Едно нещастие, единъ стихийенъ дъждъ унищожилъ около 14 милиона килограма анхидалска соль и ние бѣхме принудени да купимъ 20 ми-

лиона килограма соль отъ чужбина, за да можемъ да задоволимъ нуждитѣ на населението.

Азъ само споменавамъ тѣзи въпроси, защото, когато дойдатъ общитѣ дебати по бюджета, ще можемъ по тѣхъ да говоримъ по обстойно.

Г. г. народни представители! При такава затруднено стопанство, каквото е нашето, естествено, държавнитѣ ни финанси не могатъ да бѣдатъ въ редъ. Азъ нѣма да се спирамъ надълго по този въпросъ, тъй като г. министърътъ на финанситѣ ви говори по него специално и надълго вчера. Двата закона, които гласувахме въ миналата сесия на Камарата, дадоха действително ползотворни резултати относително постѣпленията по нашия бюджетъ, защото, ако тѣ не бѣха гласувани, положението на държавата щѣше да бѣде още по-лошо. Пълнитѣ резултати на тѣзи закони още ги нѣмаме, защото, както ви каза г. министърътъ на финанситѣ, не сѫ прегледани още всички декларации и, естествено, постѣпленията още не сѫ окончателни. За да се видятъ резултатитѣ отъ такива реформи, трѣбва да минатъ минимумъ 6 месеца или година. Обаче ония, които следятъ нашето финансово положение и бюджета на държавата и които, когато се явяваме предъ тѣхъ, или ще одобрятъ нашата дейностъ, или ще покажатъ грѣшкитѣ ни, признаватъ нашитѣ усилия.

Азъ съмъ особено доволенъ да ви цитирамъ едно извлѣчение отъ рапорта на Финансовия комитетъ до Съвета при Обществото на народитѣ, въ който се казва следното: (Чете) „Отъ рапорта, който Финансовиятъ комитетъ представи въ Съвета презъ м. май т. г., вследствие на една анкета, извършена на самото мѣсто по искане на българското правителство, това последното положи усилия да изпълни по-голѣмата частъ отъ новитѣ фискални разпорѣдби, предвидени въ сѣщия документъ, а така сѣщо и да извърши една частъ отъ икономитѣ, които бѣха препорѣчени“. Тѣй че относително мѣркитѣ, които се взеха, и резултатитѣ, които можахъ за първитѣ 5 месеца да се проявятъ, Финансовиятъ комитетъ намѣри, че мѣрки сѫ взети и констатира известно подобрене въ това отношение. И може би това е причината, г. г. народни представители, за да не настоява Финансовиятъ комитетъ тая година на онова, на което настояваше миналата година — въпросъ, който сѣщо се е дебатираше и по който бѣхме критикувани отъ опозицията — за изпращането на единъ финансовъ експертъ, който да бѣде въ Министерството на финанситѣ и на когото да се възложи временно службата относително реорганизацията и събирането на данѣцитѣ. Азъ съмъ сѣщо доволенъ да констатирамъ, че Финансовиятъ комитетъ, при тѣзи мѣрки, които се взеха отъ наша страна, при тѣзи резултати, които се получиха, се отказа да настоя за изпращането на такъвъ финансовъ експертъ, който ние въ миналата сесия бѣхме възприели условно — че ако до идната сесия на Финансовия комитетъ не дадемъ доказателства, че сме способни и въ състояние самички да си наредимъ службитѣ, тогава наново ще говоримъ по този въпросъ. Това е една придобивка, значението на която всички ще разберете, за да не мога да я отмина мимоходомъ.

Г. г. народни представители! Единъ въпросъ, който искамъ специално да засегна, е въпросътъ за нашитѣ външни платежи и за отношенията ни съ портѣоритѣ на титри отъ нашитѣ заеми.

Отъ 25 априлъ т. г. ние сполучихме отъ портѣоритѣ на довоеннитѣ и следвоеннитѣ заеми да получимъ едно облекчение — да внасяме само 25% въ девизи срещу задълженията, които ние имаме по заемитѣ въ чужбина. Финансовиятъ комитетъ, който заседава следъ туй, даде препорѣка сѣщо, че тѣзи 25% сѫ много и помолитъ портѣоритѣ да отстъпятъ. Обаче тѣ не направиха това. Вие си спомняте сѣщо, че при гласуването на бюджета правителството не вписа въ бюджета суми за лихви и погашения по довоеннитѣ и следвоеннитѣ заеми, освенъ въ размѣръ на 25%, т. е. сумата, която трѣбваше да трансферираме въ чужди девизи. Правителството остави неписани другитѣ суми не защото нѣма да ги платимъ или отказваме да ги платимъ, но защото поддържаме, че надлежитъ бонове ще ги дадемъ на тукашния представителъ на Финансовия комитетъ и дългътъ ни е откритъ; че нѣма защо да показваме дефицитъ въ бюджета си, когато не сме въ състояние да предвидимъ приходи, които да покриватъ тоя дефицитъ. Ние не вписвахме тогава тая разлика — 75% блокирани у насъ левове. Портѣоритѣ започнаха съ насъ една сериозна борба. По мнението на тѣхни юристи, смѣтнаха, че докато тая сума не е вписана въ нашия бюджетъ, нѣма единъ законодателенъ актъ и, следователно, нѣма задължение отъ страна на държавата за заплащането на тия суми. Тѣ поддържаха формално, че тая сума трѣбва

да се впише въ бюджета. Ние отлагаме тоя въпрос, като казвахме, че не е въ нашата власт, на правителството, да правимъ бюджетъ и че този въпросъ трѣбва да се реши отъ Народното събрание. Обаче ние поставихме на нашитѣ портѹри условието: този въпросъ ние ще го поставимъ на разискване само ако се възприеме да се постави на разискване и въпросътъ за ревизия на спогодбата отъ 1926 г., въ която се предвижда, че въ случай на влошаване финансово ни положение имаме право на тая ревизия. И, г-да, следъ последнитѣ си срещи, които имаме въ Парижъ, азъ отправихъ едно писмо до представителитѣ на Асоциацията на портѹритѣ, съ което приехъ задължението да впишемъ въ бюджета тѣзи суми тая година, ако тѣ сж съгласни да започнемъ едновременно да третираме и въпроса за ревизията на тая спогодба. И тѣ приеха. Следъ преговоритѣ, които продължихме по-нататѣкъ, ние постигнахме една спогодба. Носителитѣ на титри отъ нашитѣ предвоенни заеми се съгласиха да имъ трансферираме и занаяпредъ пакъ 25%. Лихвата на блскиранитѣ у насъ суми се опредѣли на 2%. Спогодбата се отнася за две години, считано отъ 1 априлъ 1932 г. Ние винаги сме държали на становището: че когато ще пристѣпимъ къмъ ревизията на конвенцията отъ 1926 г., това ще бѣде съ обратна дата — отъ 1 априлъ 1932 г., а блокиранитѣ у насъ левове за двѣтѣ години искахме да се опростятъ.

Но повдигна се въпросъ, че ние имаме издадени тѣй нареченитѣ скриптове. Скриптъ значи онази разписка, която се дава на онзи, който носи облигация отъ заема, че като му сж броени 25% въ трансфери, констатира се, че за останалитѣ 75% той ще получи допълнително. Но портѹритѣ не се съгласяваха на унищожението на скриптовѣтѣ. „Това ще предизвика негодуване у носителитѣ, казваха ни тѣ. У насъ тѣзи облигации сж притежание на дребни спестители, дребни търговци, земледѣлци и др. Дайте имъ нѣщо, за да можемъ да се спогодимъ“. Найсетне, следъ дълги преговори, ние се съгласихме да дадемъ на тѣзи скриптове 10% и при изплащането на тия 10% цѣлата останала сума да бѣде заличена.

По този начинъ се дойде до спогодбата, която ще имате случай да обсъдите по-обширно, когато тя ви се представи на обсъждане.

Сумата 680 милиона лева, която е останала въ последнитѣ две години като блокирана отъ 75% нетрансфериранни суми, ни се опрощава. Срещу нея бѣ задължихме да платимъ само 10%, или 60 милиона лева, въ разстояние на две години, въ четири шестмесечия; 60 милиона лева български или 2 милиона и нѣколко стотинъ хиляди франка швейцарски могатъ да се изплащатъ въ шестмесечия по 15 милиона лева, за наше улеснение. Ако ли имаме възможността да платимъ тѣзи 60 милиона лева въ чужди девизи, то спогодбата би била свършена сега и всички останали задължения отъ 90% биха се заличили. Но понеже ще трѣбва да плащаме въ следващитѣ четири шестмесечия, съответно съ плащане скриптовѣтѣ, ще се унищожаватъ и съответнитѣ бонове, които сж дадени на комисаря на Обществото на народитѣ.

По тоя начинъ, г. г. народни представители, за прѣвъ пѣтъ кредитори, портѹри на чужди заеми, се съгласиха да опростятъ една сума на своя длъжникъ. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) И досега при преговоритѣ, които се водѣха отъ нѣкои страни даже по военнитѣ заеми, принципъ за опрощаване на дългъ не е билъ възприетъ. И азъ тукъ трѣбва да благодаря на френскитѣ портѹри на титри отъ нашитѣ заеми, че, обсъждайки нашето тежко положение, бѣха тѣй благосклонни да се откажатъ отъ една сума отъ 620 милиона лева, сума, която произхожда отъ блокиранитѣ левове, които бѣха останали у насъ въ продължение на две години, отъ 1 априлъ 1932 г. до 1 априлъ 1934 г. Въ самото съглашение портѹритѣ поеа задължение, че по въпроса за плащане дълга ни за въ бѣдещитѣ години наново ще се съберемъ следъ 1 януарий 1934 г., за да се уговорятъ бѣдещитѣ платежи, начинаей отъ 1 априлъ 1934 г.

Г. г. народни представители! Тукъ често пѣти се споменава — ние българитѣ все обичаме да правимъ сравнения — дали ние не сме най-лошо третиранитѣ, дали на насъ не гледаха съ най-лошо око; като-че-ли нашитѣ сѣседи сж били по-облагодетелствувани отъ насъ.

Г. г. народни представители! Азъ се радвамъ винаги, когато длъжницитѣ, наши сѣседи, които сж въ сѣщото тежко положение, въ каквото сме и ние, получаватъ облекчения. Въ това отношение ние не сме ревниви, нито мисля, че би имало у нѣкой българинъ завистъ, ако наши сѣседи биха получили отъ кредиторитѣ си облекчения. Но тукъ трѣбва да ви кажа истината. Гръцкото правителство сѣкѣ преди 6 месеца преговоритѣ съ кредиторитѣ си, смѣтайки, че по тоя начинъ ще принуди портѹритѣ да отстъпятъ,

А виждаме по съглашението, спогодбата, която сключиха преди нѣколко седмици, да плащатъ 27-5% трансфери за тая година, а 35% за идущата година.

Преди нѣколко време г. Маджару, ромѣнскитѣ министъръ на финанситѣ, заяви, че ромѣнитѣ сѣщо прекъсватъ преговоритѣ и не искаха да внасятъ никакви плащания въ чужбина. Бориха се въ разстояние на месецъ и половина и се принудиха да сключатъ съглашение преди нѣколко седмици, по което тѣ платиха 65% въ девизи за прѣвото шестмесечие отъ тая година, които тѣ вече напълно покриха, и 25% за второто шестмесечие, като изключиха нѣкои заеми — да не ви казвамъ подробности — отъ преди нѣколко години, за които тая спогодба не може да се приложи. Съглашението, което сключи нашата сѣсѣдка Югославия, бѣше на принципа на Фъндинга: всичко, което дължеха, го обърнаха въ новъ заемъ съ 5% лихва за идущитѣ години, обаче *tel-quel*, като заемитѣ нѣма да бѣдатъ превеждани въ девизи, а сѣшитѣ пари имъ се оставиха като нови заеми, за да ги употребятъ за вътрешни нужди на държавата — единъ видъ новъ заемъ.

Така че, правейки това сравнение, повторно трѣбва да отбележа благосклонността и снизхождението на портѹритѣ къмъ насъ, за да получимъ тая щедростъ — да ни опростятъ около 620 милиона лева.

Обаче ние поехме едно задължение въ тия съглашения: че не можемъ да третираме по-благоприятно никои скриптове на чужди държави. Имаше постоянно споръ съ носителитѣ на довоеннитѣ и следвоеннитѣ заеми. Носителитѣ на довоеннитѣ заеми искаха равно третиране съ носителитѣ на следвоеннитѣ заеми. А носителитѣ на следвоеннитѣ заеми, претендирайки, че тия заеми сж сключени при други условия, съ покровителството на Обществото на народитѣ, считаха, че тѣ нѣматъ нищо общо съ носителитѣ на предвоеннитѣ заеми и поддържаха, че тѣ трѣбва да бѣдатъ третираны по-благоприятно. Положението на правителството бѣше много мъчно, защото трѣбваше най-напредъ да спечели съгласието на английскитѣ носители на следвоеннитѣ заеми, тѣй като, ако не бѣхме сключили съ тѣхъ спогодба, щѣха да се възползуватъ носителитѣ на довоеннитѣ заеми отъ едно по-благоприятно третиране на следвоеннитѣ заеми. Затуй трѣбва да бѣдемъ благодарни на носителитѣ на следвоеннитѣ заеми, предимно англичани, които се съгласиха да получатъ сѣщо 10% отъ скриптовѣтѣ. По този начинъ получихме пълна спогодба съ носителитѣ на предвоеннитѣ и следвоеннитѣ заеми и можахме да се спасимъ отъ евентуалността, че, третирайки по-добре носителитѣ на следвоеннитѣ заеми, щѣха да се възползуватъ и носителитѣ на предвоеннитѣ заеми.

Г. г. народни представители! Вие виждате по кой начинъ правителството сполучи да уреди единъ отъ трѣнливитѣ въпроси и да прокара единъ принципъ по конвенцията отъ 1926 г. — по чл. 8 — че при влошено финансово положение на българската държава, носителитѣ се задължаватъ да ревизиратъ тая спогодба. Надѣвамъ се, че сте благодарни отъ получения резултатъ.

Какво значение тогава може да има допълнителниятъ бюджетъ, който ви се събщи, че е внесенъ и ще се сложи на разглеждане утре, въ който се вписватъ тия суми по нашия бюджетъ? Г. г. народни представители! Тия суми, които искаме да впишемъ въ бюджета, сж блокиранитѣ суми, сѣдбата на които е решена съ тая спогодба.

Отъ гледище на формата въпросътъ се свежда така, че ще гласуваме тия суми, които въ сѣщностъ по спогодбата сж заличени, съ изключение на 10% отъ тѣхъ, които ще трѣбва да платимъ въ две години. Г-да! Не защото ние сме на властъ или пъкъ отъ тщеславие трѣбва да получимъ нѣкаква похвала. Ние сме наградени съ факта, че народното представителство и народътъ ще сж доволни, че можахме въ тия тежки дни да убедимъ портѹритѣ и да получимъ тѣхната благосклонностъ за едно облекчение, което дадоха на българския народъ и на българската държава съ опрощаване на около 650 милиона лева! (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Г-да! Въпроситѣ не се решиха така сполучливо само по една случайностъ. Политиката, която сме започнали да водимъ — да бѣдемъ винаги въ съгласие съ Финансовия комитетъ, да диримъ спогаждане съ портѹритѣ, съ кредиторитѣ, а не едностранно да нарушаваме сключенитѣ договори — има своя резултатъ. Ето защо не се учудвайте на постоянството на днешното правителство да поддържа нормални отношения съ Финансовия комитетъ и кредиторитѣ ни. Само така полѣка-лѣка ще спечелваме благосклонността имъ и ще жѣнемъ благоприятни резултати. Много сме слаби, за да можемъ съ собствени бабитѣ да разрешаваме въпроситѣ. Не че ако имаме права, не трѣбва да ги защитимъ съ достоинство. И вчера бѣхме нагласили пакъ клишетата да печатимъ бандероли, защото бѣхме въ правото си. Въ разстояние на единъ ме-

сецъ не се деблокираха сумитъ отъ заложенитъ приходи, които трѣбваше да ни бждатъ деблокирани споредъ спогодбата. За щастие, снощи дойде телеграма, съ която се деблокира сумата 130 милиона лева въ Народната банка.

Н. Захариевъ (з): А клишетата стоятъ!

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Нека стоятъ.

Н. Захариевъ (з): Тѣ ще трѣбватъ.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Позволете ми въ този редъ на мисли да ви занимамъ и съ другъ единъ въпросъ. На насъ, като наследство отъ миналото, още отъ войнитъ, бѣха ни останали три арбитражни дѣла за доста грамадни суми, които висѣха постоянно, ако мога тъй да кажа, надъ финансовата сѣдба на България. Единиятъ процесъ се водѣше за Доспатъ-Дагъ, за Доспатскитъ и Дьовленскитъ гори. По исковата молба исковата сума възлизаше на 40 милиона и 710 хиляди златни франка или единъ милиардъ и 99 милиона български лева. Ние бѣхме щастливи да получимъ арбитражъ, който осъди българската държава да плати само 470 хиляди златни франка или 12 милиона и 500 хиляди лева отъ 1 милиардъ и 99 милиона лева първоначално претендирани. Тукъ дължа да благодаря на всички ония, които съдействуваха, които работиха усърдно, за да можемъ да си подготвимъ всички документи, които ни трѣбваха при защитата, за да може арбитражътъ съ своя справедливъ гласъ да ни присъди отъ претендираната сума 1 милиардъ и 99 милиона лева да платимъ само 12 милиона и 500 хиляди лева.

Г-да! Ние имаме вторъ единъ арбитражъ: (Чете) „Предявенъ искъ отъ Паносъ за тютюни, реквизирани отъ акцизната българска властъ отъ окупираниятъ земи на стойностъ 340.529.32 златни лева или 9 милиона и 200 хиляди лева и 2.104.168 драхми. Отъ цѣлата тази сума е осъдено българското правителство да плати 34.000 холандски гулдена или 1.800.000 български лева“. Толкова бѣха присъдени въ полза на ищеца.

Имахме трети арбитражъ: (Чете) „Предявенъ искъ отъ Протопапашъ за мелница въ Деде-Агачъ на стойностъ 12.230.062.40 златни драхми или равни на 300.000.000 български лева. Уваженъ е този искъ въ размѣръ на 607.500 златни лева, равни на 16.300.000 л.“

Виждале, г. г. народни представители, тия искове, които възлизаха на около единъ и половина милиарда лева и които тежеха върху бждещето, бихъ казалъ, на нашата страна, можахъ да се разрешатъ въ последно време съ тия относително малки суми. Дълга и тукъ да благодаря на почетнитъ и отдадени на работата си български-експерти, които взеха работата присърдце, като своя собствена, за да можемъ действително да постигнемъ резултатитъ, които ви съобщихъ.

Е, г-да, ние, които сме палили отъ арбитражнитъ сѣдилица, които, за нещастие, въ миналото издалоха решения въ наша вреда и можахме само безпомощно да се подчинимъ и само да роптаемъ, не зная дали днесъ схващаме всичката важностъ на произнесенитъ вече решения. Излагайки предъ васъ резултатитъ, които добихме, нѣма оверъ да благодаря повторно на всички ония, които взеха участие за справедливото разрешение на въпроситъ.

Г. г. народни представители! Преди да дойда до ония въпроси, които се повдигаха тукъ, отъ значение за вътрешния животъ на нашата държава, ще ми позволите сега да ви занимамъ съ външната политика на българското правителство.

Политиката на българското правителство е политика на миръ и разбирателство съ всички. Този политика на миръ и разбирателство спечели ни, г. г. народни представители, симпатитъ и довѣрието на великитъ сили. Ти сѣщо ще ни доведе до мирно разбирателство по всички висящи въпроси съ нашитъ сѣседни народи. Българскитъ народъ е миренъ народъ, трудолюбивъ и желаещъ миръ. Правителствата на такъвъ народъ — не днешното, а всичкитъ — не могатъ, освенъ да следватъ тази политика на миръ, толкова необходима за духовното и материалното повдигане на нашия народъ. Войнитъ, г. г. народни представители, не носятъ благоденствие на народитъ, нито пъкъ разрешаватъ справедливо висящитъ въпроси. И може би затова следъ голѣмата война, която причини толкова жертви и толкова материални разрушения на свѣта, победителитъ, виждайки ужаситъ на войната, помислиха за бждещия миръ и за бждещото спокойствие на свѣта. Плодъ на тази загриженостъ е пактътъ на Обществото на народитъ — пактъ, съ който се искаше да се създадатъ за бждещето тъкмо условия за мирно развитие на народитъ и за тържеството на правдата

и справедливостта. И тукъ вие ще ми позволите да прочета чл. 1 на пакта на Обществото на народитъ: (Чете) „Всички договорящи страни, като считатъ, че, за да се развие сътрудничеството между народитъ, да имъ се гарантира миръ и сигурностъ, трѣбва да се възприематъ известни задължения — да не се прибѣгва до война, да се поддържатъ открити международни сношения, основани върху справедливостта и честта, да се спазватъ строго предписанията на международното право, признати за напредъ като действително правило за поведението на правителствата, да възтържествува правдата и да се зачитатъ точно всички задължения по договоритъ и въ взаимнитъ отношения на организираниятъ народи — възприематъ настоящия уставъ, който учреждава Обществото на народитъ“.

Ето, г-да, благороднитъ цели, които въодушевляваха създавателитъ на Обществото на народитъ и които въ чл. 1 отъ пакта за него поставиха задачитъ на това Общество на народитъ. Въ самия този пактъ възприеха се постановления, които цѣлятъ премахване на всички ония причини, които биха могли да създадатъ смутъ за бждещето, следователно, причини за война. И заради това въ чл. 8 отъ пакта се предвидѣ въпросътъ за разоръжението и въ чл. 19 отъ него се предвидѣ въпросътъ за евентуалната ревизия на сѣществувашитъ мирни договори. Този пактъ на Обществото на народитъ ние възприехме, г-да, защото смѣтахме, че въ цѣлитъ на Обществото на народитъ, въ тия желанія, се обгръща всичко онова, което може да даде на човѣчеството спокойствие, миръ и разрешение на всичкитъ спорове по пътя на споразуменията, а не съ силата. Следъ това се сключи другъ единъ пактъ — пактътъ Келлогъ—Брианъ, който ние сѣщо възприехме, съ който войната се поставя извънъ законитъ, а всички спорове, които сѣществуватъ, ще трѣбва да се разрешаватъ само съ мирни споразумения. Ние възприехме, г-да, тия пактове, защото ние, цѣлитъ нашъ народъ, сме миролюбиви и желаемъ мирътъ и справедливостта да царуватъ въ свѣта.

Но въ нашето Народно събрание се изказаха съмнения за сѣществуването на Обществото на народитъ. Нѣкои тукъ критикуваха неговата дейностъ. Г. г. народни представители! Нищо чудно въ това. Коя институция не е била подлагана на критика? Нима при тежкитъ стопански и политически условия, при които живѣемъ, въ срѣдата на самитъ народи днесъ не се критикуватъ толкова други институции? Какъ можеше действително да не се намѣрятъ нѣкакви недѣзи на такава институция, каквато е Обществото на народитъ, на която е възложено разрешението на такива сложни и трѣпливи проблеми отъ политически и стопански характеръ, които интересуватъ цѣлия свѣтъ? Всетаки, г. г. народни представители, ние смѣтаме, че това учреждение ще бжде опора и надежда на всички ония, които сѣ онеправдани и които очакватъ тържеството на постановленията на чл. 1 отъ пакта на Обществото на народитъ. Методитъ на работа се усвършенствуватъ. Напоследъкъ, както знаете, се сключи четворниятъ пактъ между четиритъ велики сили, които, въ границитъ на Обществото на народитъ, искатъ сѣщо да спомогнатъ за разрешението на голѣмитъ въпроси. Ние посрѣщаме съ задоволство и симпатия сключването на този пактъ, защото смѣтаме, че само съ участието и разбирателството на тия велики сили ще могатъ да се разрешатъ всички трѣпливи въпроси, които гнетятъ свѣта.

Г. г. народни представители! Ние сме щастливи да отбележимъ посещенията, които Тѣхни Величества Царьтъ и Царицата направиха на много чужди дворове, макаръ и посещения отъ частенъ характеръ. Тѣхни Величества направиха визита най-напредъ въ Италия на Тѣхни Величества италианскитъ владѣтели, съ които ги свързватъ близки родствени връзки. Негово Величество имъ среща и съ бележития държавникъ г. Мусолини. Въ Лугано стана среща между нашитъ царски особи и Тѣхни Величества белгийската кралска двойка. Тѣхни Величества Царьтъ и Царицата направиха посещение и на председателя на френската република и на Тѣхни Величества английския кралъ и кралица, у които престояха нѣколко дни на гости. Негово Величество Царьтъ имъ среща съ представителитъ на правителствата. Въ тия две държави навредъ царьтъ и царицата намѣриха сърдеченъ и радушенъ приемъ. За направенитъ почести и за радушия приемъ, които Тѣхни Величества намѣриха при всички тѣзи посещения, Негово Величество държавниятъ ни глава казва въ тронната речъ, че той смѣта, какво тѣ сѣ направени въ негово лице на българския народъ. Вие всички тукъ съ живи аплодисменти посрещнахте тия думи, което показва радостта и доволството сѣщо и на българския народъ.

Но, г. г. народни представители, азъ искамъ да отбележа въ тия посещения онова, което се отнася до насъ. Когато единъ царъ намира, че почититѣ, които му се правятъ при посещенията, сѣ почести на неговия народъ, и когато единъ народъ се изпълва съ задоволство отъ почититѣ, които се правятъ на неговия царъ, това е единение между царъ и народъ, което азъ считамъ, че е една солидна и здрава основа на държавата и за нормалното и щастливо развитие на нашата страна. (Ръжкоплѣскания отъ мнозинството и отъ нѣкои отъ лѣвицата)

Г. г. народни представители! Следъ туй ние имаме срещитѣ на Тѣхни Величества съ владетеля на нашата западна съседка — Югославия, Негово Величество кралъ Александъръ I, на Българската гара и въ Евксиноградския дворецъ. Тия срещи сѣ отъ особено значение съ огледъ на това, че дълги години тия двама владѣтели на две съседни страни не бѣха се срѣщали. И както въ самото царско слово, така и въ отговора на царското слово, констатацията, че срещитѣ сѣ били сърдечни, е действително едно ново обстоятелство, което може да ни радва и ни дава основание да вѣрваме, че връзкитѣ между двата народа се възстановяватъ и ставатъ нормални.

Нека отбележимъ сѣщо срещата, която стана съ Негово Величество Ромѣнския кралъ — срещата на Дунава. Всички тия срещи сѣ отъ голѣмо значение. Тѣ позволяватъ на държавнитѣ глави на съседни държави да размѣнятъ мисли и заякчаватъ връзкитѣ помежду имъ — фактъ отъ голѣмо значение за балканскитѣ държави. Където държавнитѣ глави, постоянни фактори въ държавното управление, могатъ да служатъ на една постоянна и здрава политика за спогодба и миръ.

Г. г. народни представители! Ще има и други срещи, и азъ се надѣвамъ, че всички тия срещи ще сѣ отъ значение. Тѣ разведряватъ атмосферата и спомагатъ на народитѣ да се сближаватъ, да се обичатъ, за да могатъ да се разрешаватъ по-правилно и спокойно всички въпроси, които ги разединяватъ.

Извънъ тия царски посещения, ние имаме и посещения на държавници. Тукъ стана посещението на Негово Превъзходителство Исметъ-паша, председателъ на министерския съветъ на турската република, и Негово Превъзходителство г. Тевфикъ Рюжди-бей, министъръ на външнитѣ работи. Тѣ дойдоха въ София като представители на една приятелска намъ държава, за да подновимъ стария договоръ за приятелство, чийто срокъ изтичаше следъ 6 месеца, за да дадемъ още едно доказателство и още единъ изразъ на приятелскитѣ отношения, които свързватъ дветѣ страни. Ние продължимъ за още 5 години тоя договоръ, който народното представителство ще има честта да обсъди и приеме.

Ние имаме срѣща съ г. Титулеску, министъръ на външнитѣ работи на съседното кралство Ромѣния, който мина отъ тукъ и въ разговоритѣ съ когото ние се постаряхме да можемъ да поставимъ всички въпроси, които сѣ спорни между насъ, въ известностъ и да се постареемъ да можемъ да ги разрешимъ. Въпроситѣ относително собствеността на имоти и третирането на български подданици трѣбва да получатъ разрешение, за да можемъ да заякчимъ и тѣй добритѣ отношения, които съществуватъ между двата народа.

Накрай, нека отбележа посещението, направено ни отъ унгарския министъръ-председателъ г. Гьомбьошъ и министра на външнитѣ работи г. Кания. Въ приятелскитѣ разговори, които водихме, ние си поставихме за целъ да развиемъ търговскитѣ си сношения. За тази целъ сѣ вече назначени комисии.

Г. г. народни представители! Действително, необикновено бѣ, че тая година станаха всички тия срещи, за които ви говоря. Има голѣми съмнения, че това сѣ само паради, които ставатъ и които нѣма да дадатъ никакви резултати. Говори се, че ледоветѣ, които ни окръжаватъ, не се разтопяватъ. Г-да! Ледоветѣ, които ни окръжаватъ, сѣ доста дебели, защото люта зима живѣ българскиятъ народъ отъ 20 години насамъ. Мене ме е по-страхъ отъ топлия вѣтръ, който би задухалъ, та наведнѣжъ би размразилъ ледоветѣ, защото такова размръзване се съпровожда обикновено съ голѣми, грѣмовитѣ трясѣкъ и често пѣти дебели ледени блокове заприщватъ пътя на правилното движение на водитѣ, та причиняватъ наводнения, носещи голѣми пакости. Азъ желая тия ледове да се разтопяватъ постепенно, подъ една нормална температура на пролѣтното слънце, за да можемъ да дочакаме водитѣ да се изтекатъ нормално, безпрепятствено и да не причинятъ никому никаква вреда. Азъ вѣрвамъ, че ние живѣемъ пролѣтѣта на нашитѣ отношения съ нашитѣ съседи. Вѣрвамъ, защото всички страдаме отъ стопански мѣжнотии, . . .

К. Караджовъ (з): За тѣхъ е пролѣтъ, но за насъ не е.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: . . . защото всички страдаме отъ финансови мѣжнотии и защото повелителна нужда иматъ народитѣ, обитаващи балканскитѣ земи, да заживѣятъ въ миръ — едно условие, много необходимо за тѣхното благоденствие. (Пререкание между М. Бечевъ и К. Караджовъ)

К. Караджовъ (з): Простакъ съмъ, но съмъ българинъ. Я гледай! Па вие сте били издигнати хора!

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Азъ мога отъ тая маса да помоля българския народъ да не вѣрва, че току-тъй всички въпроси се разрешаватъ лесно. Нека не се очаква много, г-да, за да не настане подире голѣмо разочарование. Въпроситѣ, които има да се разрешаватъ, сѣ много голѣми и трудни за разрешение. Азъ смѣтамъ, че съ постепенното отстраняване на въпроситѣ, които ни дѣлятъ, ще можемъ да достигнемъ до по-добри резултати.

Съ Турция, следъ срещитѣ, ние можахме да сключимъ търговски договоръ. Трѣбва да благодаримъ на уважаемия министъръ-председателъ г. Исметъ паша, който ми обеща, че ще върнатъ деветтѣ наши локомотиви, които седѣха тамъ отъ 15 години, и щомъ като се върна въ Турция, изпълни задължението си и ги предаде на нашата желѣзнопѣтна администрация. Доволенъ съмъ, че се пристѣпва вече конкретно къмъ оценката на имотитѣ, които ние имаме въ Мала-Азия и които тѣ иматъ у насъ. Надѣвамъ се, че по тоя начинъ ще можемъ да завършимъ уреждането на всички висящи въпроси, които имаме съ тѣхъ. Азъ съмъ особено натѣженъ, че турското правителство е раздражено отъ нѣкои и други думи на нѣкои наши необуздани младежи, съ необмислени постѣпки на неотговорни люде. Но, г-да, азъ смѣтамъ, че приятелството, което има българскиятъ народъ къмъ турския народъ, и отношенията на правителството къмъ правителството на турската република сѣ основани на здрави и трайни основи, за да не могатъ думитѣ на нѣколко люде, безъ никакво политическо значение, да ги поклатятъ.

Съ Ромѣния, следъ срещитѣ си, г-да, ние дойдохме до съгласие да представимъ всички ония претенции, които имаме относително земи и относително третирането на малцинствата. Азъ приготвихъ подробенъ мемоаръ, който изпратихъ на ромѣнското правителство, и се надѣваме, че по всички ония точки, които сѣ изложени въ него, ще можемъ да почнемъ разговоръ, и се надѣваме на благоприятни резултати.

Относно южната ни съседка Гърция, съ която имаме висещи въпроси отъ толкова години, пристѣпихме съ уважаемия министъръ-председателъ г. Цалдарисъ въ Женева да минемъ отъ думи къмъ дѣла. И затуй вече е изпратена нашата комисия, която ще има да третира разрешението на висящитѣ въпроси, които тѣй злостно досега спъваха правилното развитие на нашитѣ стопански отношения въ вреда на двата съседни народа. Имамъ сведения, че и грѣцкото правителство е раздражено отъ произнесенни слова и писания въ нѣкои вестници у насъ, които, за нещастие, при режима на свобода на словото и печата, който имаме, понѣкога ни правятъ много пакостъ. Но мога да увѣря всички, че българскиятъ народъ има сили, здравъ смисълъ и благоразумие, далечъ неотговарящо на безумията на хора безотговорни.

Съ нашата западна съседка Югославия ние сме на пѣтъ да размѣнимъ мисли, и ми се чини, че, съ добра воля и съ желание да гарантираме траенъ миръ между двата народа, ние ще можемъ да премахнемъ прѣчкитѣ, които досега сѣ ни разединявали.

К. Караджовъ (з): Само че пѣтътъ е презъ Македония, г. министре. (Оживление)

Председателъ: Моля!

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Накрая не мога да не спомена за други визити отъ часиенъ характеръ.

Българската столица бѣ щастлива да приеме тукъ на конгресъ представителитѣ на демократическитѣ и радикалскитѣ партии отъ чужди държави. Българската столица бѣ посетена отъ доста видни хора, представители на демокрацията въ разни демократични страни. Франция бѣ представена отъ видния държавникъ г. Ерио, придруженъ отъ много видни политики и обществени деятели. Азъ съмъ особено радостенъ да констатирамъ въ днешния моментъ, че този голѣмъ демократъ и великъ държавникъ, следъ оздравяването си, първи пѣтъ, когато трѣбваше да каже своето мощно и елегантно слово, каза го за България. (Бурни ръжкоплѣскания отъ мнозинството) Азъ чета въ тазсутишнитѣ вестници речта, която той снощи въ 7 ч.

е произнесъл във Париж във една от големите зали, при един избран политически съвет. И душата ми е пълна с радост, когато виждам този велик демократ и държавник да говори с симпатии за нашата хубава земя и за качествата на нашия народ и на нашите държавници. На този благороден човек, когото аз сърадвам за възстановяването на неговото здраве и закрепване на неговите сили, от името на своя народ аз изказвам дълбока признателност. (Ръкоплъскания и викове „Да живее!“)

Г. г. народни представители! Това лѐто ние имаме също честта да бъдем посетени от представителите на 44 държави за конгреса: „Мир чрез църквата“. Във този конгрес държавите бѣха представени от хора избрани, с значение на своите страни. Във това мѣсто на Балканите тѣ също издигнаха глас за мир и справедливост. Това може само да ни радва. И аз не мога, освен да изкажа почит към всички ония, които ни посетиха.

Всички тѣзи гости от чужбина узнаха една истина. Тѣ видѣха, че нашата земя е красива и че народът ни е трудолюбив, мирен и честен; тѣ разбраха, надѣвам се, клеветите, насаждани от нашите противници въ чужбина, които бѣха създали доста лоши настроения против нас. Аз съм доволен, че тѣ имаха възможността да ни преценят на мѣсто, у нас, за да могат съ своето мощно слово и влияние въ чужбина да разсѣят заблудите, които се сѣят навред за нашия народ, за нашите нрави, за нашата култура. Всичките тѣзи посещения, г-да, сѣ едно добро дѣло. Аз съм доволен, че тѣ станаха. Може да има съмнение, че тѣ нѣма да донесат нѣкои големи резултати; аз не съм ги очаквал да бѣдат тѣ много големи, за да се разочаровам, когато тѣ бѣдат малки. Ние чакаме резултати. Първата придобивка е, че ни опознаха като мирен, цивилизован народ, който заслужава правда, че сме народ, който страда финансово, материално, че сме народ, който страда и въ своето национално чувство. И подготвена почвата въ свѣстѣта на благородни хора, дава само добри плодове. (Ръкоплъскания)

Г. г. народни представители! Аз свършвам съ въпросите от външната политика и ще ми позволите да се върна сега на един въпрос от вътрешната политика, който смѣтам за един от най-важните.

За да можем да живѣем сносно, да напредваме разумно, да очакваме щастливи бѣднини, ние трѣбва да имаме здрав народ, здраво управление. За да можем да сполучим въ външната политика, за да можем собствено при тѣзи тежки и сложни минути, въ които живѣе нашето отечество, да имаме резултати и сполуки, ние трѣбва най-напред да се подготвим за тѣх. А за да се подготвим за тѣх, трѣбва да докажем, че днес тѣзи, които представляват народа и държавата, сѣ силни, че имат подкрепата на народа си, че имат подкрепата на Парламента; съ една дума — че правителството е силно, може да поема отговорности и решава от името на Парламента и на народа.

Повдигна се сериозен въпрос, че ние сме парламентарна държава, обаче Парламентът ни не е на своята висота. И аз слушах много господа, убедени демократи, от тая трибуна, които действително хвърлиха големи упреци на Парламента. Аз следѣх спокойно въпроса, само съжалявайки, че всички, които говориха, не разбираха, че сѣкат тѣкмо клона, на който седят. Аз считам, че днешният Парламент е представител на българската демокрация, независимо от болшинството и меншеството, и че всички сме върни привърженици на парламентарния режим.

Г. Цанков каза: „Има парламентаризъм и парламентаризъм“. Аз разбрах тая мисъл така, че има държави съ конституционно управление, съ парламент, но управлението въ тия държави е различно. Нашето парламентарно управление е като това въ Франция и Англия. Америка и Швейцария имат парламенти, но парламентарната им система не е като нашата. Въ Америка шефът на изпълнителната власт е почти диктатор, избран направо от народа, назначава сам своите министри, които не изхождат от парламента, нито зависят от него — една форма на управление, която много, даже демократични страни, намират, че е годна за сегашното време, защото дава сила на изпълнителната власт да работи мимо парламента, да му се налага. Тѣй само човек може да разбере този грандиозен опит, който е предприел Рузвелт — една стопанска революция съ толкова рисковани резултати. Там могат да се правят експерименти, защото страната е силна и богата, но това не е позволено на малките и безсилни страни. При швейцар-

ската форма на управление, законодателната власт е по-силна. Тя избира и шефа на изпълнителната власт. Въ тая смисъл може да се говори, че има парламентаризъм и парламентаризъм. Това сѣ различни форми на парламентарно управление. При първите надмощие има изпълнителната власт; при вторите надмощие има законодателната власт. А парламентарният режим, какъвто е у нас, въ Франция и въ Англия, той е взаимодействие на изпълнителната и законодателната власти, което значи въ сѣщност парламентаризъм. Ние сме отчаяни от него. Кой ще каже, че действително Парламентът е свършен, тѣй както можем да си го блънуваме? Не е да нѣма недѣзи у нас, както и въ чужбина. Но който говори за безсилието на Парламента, той говори за безсилието на политическите партии и организации. Ние тук сме представители на кой народ? На оня народ, който се е организиравъ въ политически организации. Силата на Парламента е силата на партиите. И колкото партиите имат своите недѣзи, толкова и Парламентът ще ги има. Тая връзка е неразривна. Въмъсто да обвиняваме тук Парламента, трѣбва да обвиняваме себе си, трѣбва да обвиняваме партийния живот, който ние ръководим, напътваме и който всѣкидневно се стремим да разстроим. Какво е това зрелище? Ние се оплакваме, че Парламентът ни е негоден, а всички служим само за разединение на партиите, разпокъсване на 15-16 парчета, и за съществуването на който човек не може да намѣри сериозно основание. Защо е това? Великите и грамадните интереси на българското племе, на българския народ, на обеднѣлия народ, на пропаднали финанси ли изискват това? Кой е причината за това? Защо ние самите да не видим отговорности въ себе си, а ги хвърляме на един Парламент, одушевен организъм извън нас? Ние се заличаваме и се борим съ вѣтъра, който духа. Ето обвинението, което трѣбва да си направим. Ето затуй мене ми се чини, че младите демократични генерации, които постѣпват въ живота и които сѣ за Парламента, трѣбва да се стремят да създадат партиите да ги засият. А партийност, г-да, не може да има без почит към авторитета и без иерархия, без дисциплина. Въ тая страна, докато всѣки, който се издигне по-високо, ще спечели омразата на стоящите долу; докато всѣки почтен и достоен ще бива оплютъ и клеветен, като че ли България е оная плодородна почва, която всѣки ден ражда велики и видни политически дейци — дотогава нѣма да харосаме. Иерархичност и дисциплина сѣ нужни. Всѣки тук е волен да произнася произволни думи, без да сѣди какви последици може да има за ония интереси, които именно той защитава; всѣки е волен въ демагогията и всѣки дири отговорност у другите, въ Парламента. Всички предъ себе си трѣбва да отговарят.

И дошло е времето, ако действително желаем да наредим един силен парламентарен режим съ силни партии, всѣки да намѣри мѣстото си. Нѣма по-непочтено от това, да се седи на мѣсто, където не трѣбва да се седи. Най-достойно и честно е човек, съобразно съ своята свѣст и разбиране, да си определи мѣстото. Където трѣбва да отиде. Стига съ тѣзи спорове на лична почва, стига съ това, което рони престижа на партиите. Стига и съ онова, което руши и престижа на Парламента. Недѣзите, които вие намирате въ нашето болшинство, въ отношенията на партиите, които го съставляват, убеден съм, г-да, вие ги намирате, защото сме на власт — затуй се виждат тѣ. Ами че вие, които сте въ опозиция, нали сте въ сѣщото положение? И утре, като ще бѣдете на власт, нали ще е сѣщото съ вас? Нали туй раздобрение, тия амбиции, ежби съществуват днес и помежду ви, а когато дойдете на власт, тѣ всички ще се проявят по-конкретно и ще се видят по-ясно? Защо всички не дирим недѣзите у себе си, а ги дирим нѣкъде извън нас? Аз смѣтам, г-да, че това е истината. Парламентът ще трѣбва да го засилим. Както всѣка институция, така и парламентите се промѣняват; и тѣ еволюират. И на мене мисълта на г. Цанкова, относително новите сили, които се създават въ обществото, ми е симпатична — тя е върна.

Г-да! Партиите, демокрацията и политическите свободи се родиха миналия вѣкъ въ един период на време, когато гражданите, потиснати под режим на насилие, бори се да спечели свободите си и стане господар на съдбините си. Но животът много се промѣни. Развитието на стопанските условия на живота от втората половина на миналия вѣкъ досега промѣни условията на живота. Създадох се нови сили. И въпросът, който сега се поражда въ доктрина, е: Парламентът трѣбва ли

днес да представлява само гражданина, носител на суверенни политически права, или той трябва да бъде изразител на всички ония стопански сили, създадени по силата на стопанския живот; дали той не трябва да бъде изразител и на онай сила, каквато е държавното чиновничество — идеята за чиновнически синдикализъм. Тия съ въпроситъ, които се дебатираха. Тоя въпрос за компетентността на Парламента, по който се говори, има страни, които го разрешиха. Но тоя въпрос не трябва да се поставя така, както го поставят погрешно много хора у нас: че трябва да се унищожи Парламентът и да се заместят от новитъ стопански сили. Не. Трябва да се въпрегнатъ всички тия сили въ услуга на Парламента. (Ръкоплъскания отъ мнозинството) И това нѣщо е станало. Азъ съмъ пледиралъ отъ тая трибуна, г-да, за стопански съветъ, за който не съмъ ималъ време, поради много други бели и други условия въ живота, да вдигна гласъ. Бъдещиятъ стопански парламентъ, това е парламентътъ на всички стопански сили въ тая страна. (Ръкоплъскания отъ мнозинството) Тѣ ще бъдатъ представени въ единъ стопански парламентъ, който нѣма да командува надъ Парламента на политическия гражданинъ, а ще му сътрудничи и ще му спомога съ компетентността си. Азъ съмъ най-големиятъ противникъ на съсловнитъ парламенти. Защото нѣма по-ожесточени страсти отъ ония, които се базиратъ върху материални интереси.

Политикани — държавници, или специалисти? И по тоя въпросъ има една легенда. Нима вие мислите, че инженерътъ ще е най-добриятъ министъръ на железницитъ? Нима вие мислите, че банкерътъ бива най-способниятъ министъръ на финанситъ? Г-да! Ние имаме опититъ въ странство и ние знаемъ, че тѣзи опити сѣ дали лоши резултати. Държавникътъ е човѣкътъ сѣ обща култура, сѣ дарования, сѣ характеръ и воля. Спомогателнитъ си оръдия, компетентнитъ, той винаги може да намери. Специалистътъ не винаги може да бъде държавникъ. Разбира се, и той може да бъде, ако има качеството му. Нека да не подценяваме значението на държавникитъ, които рѣдко се раждатъ въ народитъ. Азъ не знамъ специалисти да сѣ записали името си въ историята, като видни политици — държавници. Обратното съмъ виждалъ — държавници, които сѣ записали името си въ историята. Следователно, въпросътъ не бива да се слага така. Г. Цанковъ не е ясенъ по въпроса за парламента. Струва ми се, че той още е въ вътрешна борба. Позволете ми да ви кажа защо. Неговата идея за корпоративно представителство е възприета отъ фашизма въ Италия. Но вие виждате, г. Цанковъ, развитието на фашизма въ Италия. Вие знаете последната речъ на г. Мусолини, който оповести края на парламента. И вече тамъ корпорациитъ замѣстватъ парламента. Вече и той възприе тезата на Хитлеръ — „Една партия въ една държава“. А това значи вече отрицание на парламента и на партиитъ. Вие трябва да имате куражъ да си поемете отговорността: или такъвъ режимъ, който не е съвмѣстенъ съ парламента, или парламентъ демократически, основанъ върху партиитъ, съ подобренията, които можемъ да му ги дадемъ. А тѣ сѣ две различни работи.

К. Пастуховъ (с. л): Кѣдето има една партия, тамъ нѣма свобода на словѣто, нѣма събрания, нѣма народна воля, а има волята на една личностъ, има тирания.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г-да! Полага се въпросътъ за диктатурата. Ако се не лъжа, г. Смиловъ ни обвинява — „Каква нужда има, казва той, да се споменава въ тронната речъ, че ние сме били привърженици на парламентарния режимъ, че сме противъ всѣка диктатура и че искаме по този пътъ спокойно развитие на страната?“ — Защото сме убедени привърженици на тоя режимъ и защото държавникътъ гледа, усвоявайки тая мисль на правителството, е въ съгласие съ основния законъ, конституцията, който управлява и насъ, който управлява и държавния глава. И понеже тоя въпросъ е актуаленъ, азъ искахъ Парламентътъ и обществото да си кажатъ думата, сѣ ли за Парламента, или не сѣ, и които не сѣ, нека го кажатъ открито, за да бъдемъ начисто.

К. Пастуховъ (с. д): Държавникътъ глава е длъженъ да прилага конституцията.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Има една права мисль въ г. Цанкова, който казва: „Диктатурата не се избира, тя се налага“.

К. Пастуховъ (с. д): Тебъ нѣма да излъжатъ, а ще излъжатъ народа, както го излъгаха въ Германия, както го излъгаха въ Италия.

Д. Ачковъ (нез): Германия ще си оправи работитъ. Да видимъ нашитъ работи!

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г-да! Съвѣтъ е виждалъ диктатури. И правъ е г. Цанковъ, че тѣ идватъ въпрѣки нашето желание, когато анархията ги повика. Анархията повика на нѣкои мѣста диктатурата. Единъ народъ, г-да — недейте си прави илиозии — повече може да търпи тиранича, отколкото да търпи анархията. Това е историята. И дългъ е на демокрацията, съ която се перчимъ, да се бори противъ анархията. Вѣрно е, че трябва да се пазимъ отъ анархията, защото, създаде ли се тя, азъ не зная какъ можемъ да спремъ диктатурата.

Колкото за самия институтъ на диктаторството, той е вѣкове живѣ, г-да! Когато старата абсолютна монархия управляваше свѣта, смѣташе се, че монархътъ е миропомазанъ, и по теологическия принципъ, той бѣше тукъ, на земята представителъ на Бога. Но човѣкътъ се бори за права и сполучи да свали тая властъ отъ небесата на земята. Сега какво се иска? Правъ е г. Пастуховъ, когато казва: единъ новъ миропомазанъ, благословенъ съ Духъ Свети, съ право да разпорежда съ съдбинитъ на цѣлия народъ, безъ народа.

Г. г. народни представители! Всички народи иматъ управления, каквито сѣ си създали. И Германия и Италия иматъ своето управление. Тѣ сѣ смѣтнали, че животътъ имъ повелява тоза управление, наредили си го. Нѣмамъ нито правото, нито амбицията да се мѣся въ тѣхния животъ. Но за българския животъ, позволете и на мене, който живѣя съ нашитъ партии десетки години наредъ, и знамъ какъ сѣ се развивали партиитъ въ България, позволете на насъ, старата генерация, да смѣтнемъ, че последниятъ край на спокойното развитие въ тази страна ще бъде диктатурата. И за нея трябва условия и подготовка. Но, г-да, чини ми се, че това у насъ нѣма да то бъде.

Г. Цанковъ имаше още една идея, съ която ни занимава. Нека ми позволи да се спра на нея. Той смѣта, че въ живота на тая страна трябва да се даде пътъ на новитъ генерации: старитъ ги афореса и намѣри, че тѣ сѣ донесли всичката пакостъ на страната. Г-да! Никой не е работилъ съ по-млада Камара, отколкото е днешната.

А. Ц. Цанковъ (д. сг. Ц): Каква е работата?

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: 80% отъ депутатитъ въ тая Камара дойдоха — ще ги похваля — за пръвъ пътъ като такива. И въ този кабинетъ, както и въ по-предшния, има 8 души нови министри. Всички сѣ нови политики. И въ тѣзи тежки времена, които преживѣхме отъ 2-3 години, съ всичкитъ неслоди на Парламента и живота — азъ зная колко голѣми сѣ трудноститъ — трябва да кажа, доволенъ съмъ, че българинътъ е разуменъ човѣкъ да разбере кое е по-добро и кое по-лошо.

Но вие сте противъ старитъ, вие сте за младитъ. Коя е тая нова мощна организация, която носи съ себе си новъ идеалъ, която е скъсала съ традициитъ на миналото, тѣй нещастно, и която може да събуди въ душата на всѣки гражданинъ надежди за по-честити, по-благати дни?

Нѣкой отъ земеделцитъ: „Народното движение“!

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Азъ казахъ, г. г. народни представители, и въ туй отношение ми се вижда че г. Цанковъ е раздвоенъ. Тамъ (Сочи сговоритѣ) има мои добри приятели. Ето, г. Димитъръ Христовъ, мой другаръ отъ ученическата скамейка. (Смѣхъ и ръкоплъскания отъ мнозинството)

Н. Стамболиевъ (з): Новото „народно движение“ — г. Цоню Бръшляновъ! Пъкъ и г. Цанковъ не е отъ младитъ.

Председателътъ: (Звъни)

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. Христовъ мина толкова режими. Той има своитъ достоинства и недостатѣци, както всички. Кои други сѣ отъ „новото движение“? Ето, г. Пилларевъ, съ когото сме сподѣляли десетки години! (Смѣхъ и ръкоплъскания отъ мнозинството) Ето, г. Александъръ Христовъ, мой бившъ политически приятелъ! Ето, г. Теодоси Кънчевъ! Ето, г. Цоню Бръшляновъ — единъ цанковистъ тамъ! (Смѣхъ и ръкоплъскания отъ мнозинството)

Ц. Бръшляновъ (д. сг. Ц): 12 години съм по-младъ отъ тебе. (Смѣхъ)

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г-да! Азъ нѣмамъ намѣрение да давамъ шеговитъ характеръ на този въпросъ, защото го смѣтамъ, че е сериозенъ. Искамъ само да покажа, какъ съ известни фрази се иска да се потули едно положение съвършено различно. Азъ нѣма да споменавамъ за г. Кознички, който бѣше национал-либералъ, но сега е въ вашитѣ редове. (Смѣхъ и ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Х. Калфовъ (д. сг. Ц): Оставете народа да си каже думата! Недейте ги сѣди Вие.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Азъ не ги сѣдя. Не е въпросътъ за сѣдене, а е въпросътъ да се разберемъ. Азъ само споменавамъ имената имъ. Недейте оскърбява поне тия стари хора, които сѣ съ васъ — да отричате цѣлото имъ минало и да ги нареждате въ нѣкакви нови генерации! Не оскърбявамъ никого.

Х. Калфовъ (д. сг. Ц): Това не е коректно.

Д. Ачковъ (нез): (Казва нѣщо)

С. Таковъ (з): Ето млада България! (Смѣхъ)

Д. Ачковъ (нез): Кознички, когато бѣше хвърленъ въ затвора отъ единъ режимъ, народътъ го избра за народенъ представителъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Азъ не казвамъ противното. Азъ не уронихъ престижа на всички ония господа, имената на които споменахъ. Исканъ да кажа само доколко сѣ нови вашитѣ нови хора и нови генерации, за които вие ми приказвате. И отивамъ по-нататъкъ.

Да остава другитѣ. Г-да! За кого казвате, че е новъ? За онзи, сигурно, който никога не е идвалъ на държаното кормило, ржцетъ на когото не сѣ заловили шия отъ това кормило?

Министъръ Д. Гичевъ: И не имъ се знаятъ табихетитѣ!

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Обаче, г. Цанковъ, Вие бѣхте министъръ-председателъ въ тежки дни. Вашитѣ другари, които излѣзоха, излѣзоха изведнѣжъ, безъ да сѣ участвували нито единъ день въ политическия животъ. Ето, уважаемиятъ г. Калфовъ, г. Русевъ — сѣщо хора, които преминаха вече презъ стѣргалото. (Смѣхъ и ржкоплѣскания отъ мнозинството) Тѣ бѣха управници.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Весело Народно събрание.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Не за веселостъ, а много сериозно го приказвамъ. — Тогава, азъ питамъ: може ли, г-да, да излѣзете и да ми гѣворите за нѣкаква нова генерация, за нѣкакво ново политическо движение, национално-социално, на което се възлага разрешението на всички голѣми въпроси и реализирането на голѣми идеали?

Н. Стамболиевъ (з): И нови реформи!

А. Ц. Цанковъ (д. сг. Ц): Да, тая генерация хора ще ги даде!

Х. Калфовъ (д. сг. Ц): (Къмъ министъръ-председателя) Оставете на народа, той да се произнесе. Недейте бѣга отъ изборитѣ, както въ Пловдивъ, Бургазъ, Ямболъ и другаде. Недейте обижда така отъ това мѣсто!

Председателътъ: (Звъни)

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Много права е мисълта на г. Калфовъ, че народътъ ще ни сѣди, като последна инстанция. Никакъ не се наемамъ да оспорвамъ вашата слава и вашата гордостъ. Величайте се! Азъ искамъ на единъ въпросъ, положенъ тукъ конкретно отъ г. Цанковъ — сериозенъ държавенъ мѣжъ, аспириращъ за утрешна властъ — най-почтено и сериозно да отговоря. Моята целъ не е да оскърбя нѣкого или да го унижа. Че народътъ ще ни сѣди, ще ни сѣди. Но ако нова генерация въ тази страна се ражда, ако народътъ трѣбва да възлага упованието си върху нея, тя трѣбва сѣщо да се отърси отъ всички похвати и острастявания на старото време, да се окастри

отъ всѣка злоба и мѣстъ, които ни разяждатъ, и отъ всички похвати, които понижаватъ, а не повишаватъ достоинството на човѣка. Това бихъ желалъ азъ. Нѣма по-голѣма наслада за държавника, особено за ония, които почти завършватъ животи си, отъ това, да виждатъ, че се издигатъ млади генерации, за да бѣде спокоенъ, че идатъ достойни млади генерации да поематъ управлението на страната. Нима мислите, че онѣзи, които толкова години сѣ работили за тая държава, нѣмаха загриженостъ за бъдещето?

А. Николаевъ (з): Иде млада генерация, г. министъръ-председателю, само че отъ друго мѣсто иде.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Но тогава нека се положатъ въпроситѣ сериозно да ги разискваме.

И. Русевъ (д. сг. Ц): Обществената съвѣсть ги е туряла, г. министъръ-председателю!

Н. Стамболиевъ (з): Ха, съвѣсть!

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че позицитѣ на нашитѣ държавници въ Парламента не сѣ изяснени. А това е стѣ вреда, това не е отъ полза. Има една демагогия — да се лъже народътъ; но има и втора, по-опасна демагогия — тя е оная, която правимъ ние, когато лъжемъ сами себе си. Нѣма будна съвѣсть, която може да ни контролира, за да не се лъжемъ ние сами, защото, излѣгали сами себе си, каква гаранция представляваме, че нѣма да лъжемъ онѣзи, които водимъ?

Н. Захариевъ (з): Това за кого се отнася?

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Всичко се свежда къмъ постепенното стремление на всички ни да създаваме партии волни организации, въ които всѣки да влиза искрено, съобразно съ разбиранията и съ съвѣстата си. Само тогава ще можемъ да имаме и дисциплинираностъ, и ентузиазмъ въ партийнитѣ борби. Наречдайте партийтитѣ тѣй, стремете се да ги уредите тѣй. Тогава, увѣрявамъ ви, нѣма да имате смѣлостта да казвате отъ тукъ, че Парламентътъ е негоденъ, а всички ще дойдете да допринесете нѣщо за годността му съ вашата годностъ. Парламентътъ ще бѣде дълги години главната институция на нашия държавенъ животъ и отъ тукъ ще се коватъ сѣдбинитѣ на България, а не отъ нѣкаква диктатура — цѣгте не за българска почва. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Извинете, г-да, че се спрѣхъ на този въпросъ, преди да свърша.

Критиката на опозицията е полезно дѣло. Затова има Парламентъ — за да има и опозиция, която може да контролира дейността на правителството. Само одного чухъ да извика, куражлия, високо, отъ тая трибуна: „Идете си! Вървете си!“ Право е на всѣки народенъ представителъ — и особено на претенденти за бъдещи управници — да каже, когато преценява дейността на правителството, че то не е годно, да си върви. Но защо да си отидемъ, г. Цанковъ? Уморихте ли се отъ мира и отъ притѣпяването на страститѣ?

Отъ мнозинството: Bravo! (Продължителни ржкоплѣскания)

Н. Стамболиевъ (з): Тѣ сѣ жадни за кръвъ, жадни сѣ за убийства.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Нима туй управление, въ разстояние на две и половина години, не е дало доказателства на всички, че иска да има политическо равновесие въ тая страна, че иска да тури край на острастяването, борбитѣ и кървитѣ и съ всичката си енергия се стреми да напѣти политическия ни животъ въ други здрави релси, за да предотврати катастрофата? Че имаме грѣшки — имаме ги. Но нима въ тия тежки дни, въ които сме управлявали, вие нѣма да ни отдадете тая почитъ, че сме се стремили да напѣтимъ България въ новъ пѣтъ?

Уморихте ли се, г. Цанковъ, отъ придобивкитѣ, които за пръвъ пѣтъ получаваме отъ финансовия свѣтъ и отъ кредиторитѣ на България? (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) Въ разстояние на две години кърпимъ, разкъсваме едно по едно звената на веригитѣ, въ които сме оковани, за да можемъ въ труднитѣ дни, въ които живѣемъ, да подобряваме и облекчаваме положението на народа си. Работимъ да спечелимъ довѣрието на велики

сили, на съседи и на кредитори, да ги убедимъ, че сме народъ, на който трѣбва да се помага. И когато ние печелимъ, Вие ни викате: „Идете си!“ (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Ако и народътъ се е уморилъ отъ нашата дейность, ще си отидемъ, г-да! Ние не държимъ на туй мѣсто (Сочи министерската маса) отъ шеславие. Не. Поне туй ще ми признаете, г-да, не държа на туй мѣсто, за да продавамъ чалъмъ. Туй мѣсто държимъ — партиятъ отъ мнозинството и азъ, който възглавявамъ кабинета — затуй, защото сме дошли тукъ, посочени отъ народа, който, по единъ воть, рѣдъкъ въ историята на България, ни даде управлението. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Впроситъ, които днесъ се слагатъ на държавното управление, сж много по-голѣми отъ амбициитъ на единъ човѣкъ и на една партия. И действително, ще бжде подло, ще бжде престѣпление, единъ човѣкъ, съ своето шеславие, съ своята суетность като човѣкъ, да иска да компрометира интереситъ на народъ и на държавата. Такава претенция ние нѣмаме. И чини ми се, г-да, че не е дошло време, затаенитъ страсти, на които азъ вече виждамъ начало на прсяви, да се разюздатъ и да върнатъ тая страна къмъ едно печално минало, на което ние знаемъ нещастнитъ сетинни.

Н. Стамболиевъ (з): Втори 9 юний.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Азъ съмъ убеденъ, че народътъ желае миръ. Той търпи несгоди, но той има здравия смисълъ да разбере, що е направено за него въ тия тежки дни. Ние не претендираме да сме светци, азъ не зная политикъ светецъ. И ние имаме грѣшки — това е естествено. Но, г-да, всички длъжите да ни признаете, че въ тежитъ дни на политически затруднения и остраствания, на стопанска разруха, на финансови невъзможности на държавата, всетаки ние сме работили и сме държали, здраво сме държали. Нѣма да е доволенъ онзи, който дири химери и който смѣта, че въ този грѣшенъ свѣтъ щастieto и благоденствието могатъ да дойдатъ въ нѣколко дена. Политиката не познава такива чудеса, тя иска само едно: онѣзи, които сж начело на управлението, да употребятъ всички усилия, да използватъ всички възможности, за да могатъ да служатъ предано на своя народъ.

Г. Цанковъ! Азъ Ви увѣрявамъ, че, ако се отърсите отъ Вашия викъ, който е продиктуванъ отъ партийно гледище, Вие нѣма да намѣрите, че днешниятъ кабинетъ, стоещъ на туй мѣсто, е вреденъ за политическитъ интереси, вътрешни и външни, на България, за да имате куража да ни викате: „Вървете си!“ Нѣма да си отиде българската демокрация! Разединена сега, тя трѣбва да се обедини, трѣбва да се издигне надъ амбициитъ и надъ страститъ и да стане гранитна сила. Тя нѣма да даде пътъ на доктрини и на учения, които могатъ да водятъ къмъ тъпчене, както на политическитъ сѣдбини на народа, тъй сжщо и на стопанскитъ блага на страната. На тая демокрация азъ вѣрвамъ. Вѣрвамъ на болшинството си, пъкъ вѣрвамъ и на всички онѣзи, които въ тежитъ дни за България сж готови да ѝ помогнатъ.

Съ тая надежда, г. г. народни представители, азъ свършвамъ, като смѣтамъ, че всички единодушно ще ми гласуватъ отговора на тронната речъ. (Бурни и продължителни ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателъ: Пристъпваме къмъ гласуване.

Моля ония г. г. народни представители, които приематъ по принципъ, на първо четене, проекта за отговоръ на тронното слово, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Моля да се съгласите да се гласува сега, но спешность, отговорътъ на тронната речъ и на второ четене.

Председателъ: Които приематъ това предложение на г. министъръ-председателя, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля докладчика народниятъ представителъ г. Христо Манафовъ да прочете отговора на тронното слово пасажъ по пасажъ.

Докладчикъ Х. Манафовъ (д): (Чете)

„Ваше Величество,

Народното представителство съ задоволство отбелязва, че правителството, привърженикъ на осветения отъ основ-

ния законъ парламентаренъ режимъ, продължава политиката на мирно и спокойно развитие на страната, като при съществуващитъ стопански условия ще възприеме всички реформи, които целятъ бързото и резултатно възстановяване на разстроено стопанство и оздравяване на държавнитъ финанси“.

Председателъ: Които приематъ прочетения отъ г. докладчика пасажъ отъ отговора на тронното слово, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Х. Манафовъ (д): (Чете)

„Ваше Величество,

Народното представителство съ облекчение констатира, че правителството полага всички усилия за смекчаване на кризата, като, въпрѣки мжчнитъ финансови условия, подпомага производителитъ, успѣшно сключи търговски договори съ чехословашката и турската републики и подготвя сключване на такива и съ други държави, като общава усилията си къмъ всѣка акция на сътрудничество между държавитъ, целящи подобрието на международнитъ стопански отношения“.

Председателъ: Които приема прочетения отъ г. докладчика пасажъ отъ отговора на тронното слово, моля, да вдигне ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Х. Манафовъ (д): (Чете)

„Ваше Величество,

Народното представителство е особено доволно, че взетитъ мѣрки отъ правителството за съкращаване разходитъ на държавата и за засилване и увеличаване на държавнитъ приходи, при влошеното стопанско положение, сж дали значителни резултати. Народното представителство, съзнавайки необходимостта отъ уравновесенъ държавенъ бюджетъ, ще подкрепи правителството въ новитъ му усилия за създаване на здрави държавни финанси, както и въ отпочнатата реформена дейность за рационализиране на държавния бюджетъ, за строгъ предварителенъ контролъ при ангажиране на разходитъ, за финансовъ контролъ надъ автономнитъ държавни стопански предприятия и за уреждането на финансовата администрация“.

Председателъ: Които приема прочетения отъ г. докладчика пасажъ отъ отговора на тронното слово, моля, да вдигне ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Х. Манафовъ (д): (Чете)

„Ваше Величество,

Необходимостта отъ възстановяване на доверието — тоя мощенъ факторъ за стопански подъемъ — е всеобщо призната, и всички законодателни инициативи на правителството за окончателното уреждане на задълженията, като се облекчи положението на длъжниците и се осигури спестовността, както и въ областта на банковото дѣло и неговото реорганизиране, ще бждатъ най-сериозно, всестранно и съ огледъ общитъ интереси на народъ и държавата обсъдени и възприети отъ народнитъ представители“.

Председателъ: Които приема прочетения отъ г. докладчика пасажъ отъ отговора на тронното слово, моля, да вдигне ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Х. Манафовъ (д): (Чете)

„Ваше Величество,

Дейността на правителството, която доведе до съгласие съ представителитъ на носителитъ на довоеннитъ и следвоеннитъ заеми за намаляване на задълженията, засега за единъ известенъ периодъ, извикватъ чувство на облекчение и задоволство въ срѣдата на народното представителство“.

Председателъ: Които приема прочетения отъ г. докладчика пасажъ отъ отговора на тронното слово, моля, да вдигне ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Х. Манафовъ (д): (Чете)

„Ваше Величество,

Народното представителство със радост констатира, че утвърдителството следва неизменно политиката на мир и ред, че България е въ добри стношения съ всички държави и се радва на симпатията и доверието на великитѣ сили.

Народното представителство, особено цени радушията и сърдеченъ приемъ, който бѣ оказанъ на Ваше Величество и на Нейно Величество Царицата отъ държавнитѣ глави и правителствата на странитѣ, които, макаръ и частно, недавно посетихте — приемъ, който е изразъ на симпатии и уважение къмъ Ваше Величество и къмъ българския народъ.

Народното представителство е също особено радостно отъ посещението, което Тѣхни Величества Кралътъ и Кралицата на Югославия направиха на Ваше Величество и на Нейно Величество Царицата въ Евксиноградския дворецъ, въ което вижда изразъ на сърдечно приятелство“.

Председателътъ: Който приема прочетения отъ г. докладчика пасажъ отъ отговора на тронното слово, моля, да вдигне ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Х. Манафовъ (д): (Чете)

„Ваше Величество,

Народното представителство сърадва правителството за посещенията, които му бѣха направени отъ министър-председателя и министра на външнитѣ работи на турската република, министра на външнитѣ работи на ромънското кралство и министър-председателя и министра на външнитѣ работи на Унгария.

Посещението на турскитѣ държавници бѣ ново доказателство за приятелскитѣ връзки между двата народа, затвърдено съ продължението договора за приятелство, неутралитетъ и арбитражъ.

Срещитѣ съ ромънския и унгарскитѣ държавници дадоха възможностъ да бъдатъ уяснени редица въпроси, целени за укрепуването на приятелскитѣ връзки и уреждането на стопанскитѣ отношения помежду ни“.

Председателътъ: Който приема прочетения отъ г. докладчика пасажъ отъ отговора на тронното слово, моля, да вдигне ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Х. Манафовъ (д): (Чете)

„Ваше Величество,

Народното представителство не може да не изрази радостта си отъ срещата на Ваше Величество съ Негово Величество Краля на Ромъния, въ което вижда още едно доказателство за приятелскитѣ връзки между двата съседни народа.

Да живѣе Негово Величество Царътъ!

Да живѣе Нейно Величество Царицата!

Да живѣе България“.

Председателътъ: Който приема прочетения отъ г. докладчика пасажъ отъ отговора на тронното слово, моля, да вдигне ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ втората точка отъ дневния редъ — **избиране подпредседателъ на Народното събрание.**

Ще си позволя да напомня на Народното събрание чл. 3 отъ нашия правилникъ, който гласи: (Чете) „Изборътъ на председателя и подпредседателитѣ става по тайно гласуване“.

„Избранитѣ за такива трѣбва да получатъ абсолютно висшегласие на присѣстваващитѣ представители. Ако при първото гласуване не се получи абсолютно болшинство, изборътъ се повтаря и въ такъвъ случай е достатъчно относително висшегласие“.

За бюро по произвеждане на избора трѣбва да се избера двама народни представители, които да стоятъ при урната и да провѣрятъ бюлетинитѣ. Бюро то ви моли да се съгласите, за провѣрители, контролѣри при избора да се избера народнитѣ представители г. г. Иванъ Велчевъ и Стоянъ Момчиловъ. Тукъ ли сж?

Обаждатъ се: Тукъ сж.

Председателътъ: Моля ония г. г. народни представители, които приематъ за провѣрители при гласоподаването народнитѣ представители г. г. Иванъ Велчевъ и Стоянъ Момчиловъ, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля избранитѣ господа да заематъ мѣстото си при урната. Моля и единъ отъ секретаритѣ да се яви. Моля, при повикване, всѣки народенъ представителъ да се явява да гласоподава.

(С. Момчиловъ и И. Велчевъ заематъ мѣстата си на трибуната)

С. Момчиловъ (нац. л. о): (Извиква по списъка народнитѣ представители и всѣки пуска бюлетината си въ урната) Аврамовъ Аврамъ (Отсѣжствува), Алексиевъ Никола, Ангеловъ Боянъ (Отсѣжствува), Ангеловъ Иванъ, Аневъ Василь, Апостоловъ Драгомиръ (Отсѣжствува), Арабаджиевъ Петко, Ачковъ Димитъръ, Бечевъ Милко, Бешковъ д-ръ Иванъ, Богоевъ Борисъ, Бобошевски Цвѣтко, Богдановъ Димитъръ, Бойчиновъ Михаилъ, Бончевъ Тодоръ, Бошнаковъ Тодоръ, Бояджиевъ д-ръ Атанасъ, Бояджиевъ Стефанъ (Отсѣжствува), Бояджиевъ Трифонъ Куневъ, Бръшляновъ Цоню, Буковъ Асенъ, Бурилковъ д-ръ Димо (Отсѣжствува), Буровъ Атанасъ, Бъчваровъ Василь, Василевъ Асенъ Стоевъ, Василевъ Василь, Василевъ Григоръ (Отсѣжствува), Василевъ Иванъ, Василевъ Йото, Василевъ Ради, Василевъ Славейко, Велчевъ Иванъ, Влаховъ Димитъръ, Върбенковъ Димитъръ, Гавриловъ Никола, Гаговъ Петъръ, Ганевъ Георги, Ганчевъ Миню (Отсѣжствува), Гашевски Никола, Геневъ Георги П., Георгиевъ Георги, Георгиевъ Павелъ, Георгиевъ Стойчо (Отсѣжствува), Георгиевъ Стоянъ Йовевъ, Георгиевъ д-ръ Христо, Георгиевъ Трифонъ, Гиргиновъ д-ръ Александъръ, Гичевъ Димитъръ, Говедаровъ Георги, Гуревъ Василь, Гуровъ Лона, Данаиловъ Георги, Даневъ д-ръ Стоянъ, Даскаловъ Петъръ, Даскаловъ Стефанъ, Дековъ Петко, Деневъ Панайотъ, Димовъ Вергилъ, Джабарски Стоянъ, Джанкардашлийски Димитъръ, Дилановъ Минчо, Димитровъ Василь, Димитровъ д-ръ Георги М., Димитровъ д-ръ Димитъръ (Отсѣжствува), Димитровъ Захари, Димитровъ Коста Желевъ, Димчевъ Василь (Отсѣжствува), Дичевъ Петко, Доброволски Стефанъ, Дойчиновъ Никола, Докумовъ Борисъ, Долбински Димитъръ, Дочевъ Момчо, Драгойски Иванъ, Дрънски Димитъръ, Дуковъ Иванъ, Думановъ д-ръ Никола (Отсѣжствува), Енчевъ Георги, Ецовъ Борисъ, Желябовъ Жеко, Запряновъ Петко, п. Захариевъ Захари, Захариевъ Никола, Ивановъ Борисъ Недковъ, Попивановъ Петъръ, Игнатовъ Тодоръ (Отсѣжствува), Икономовъ Андрей, Икономовъ Димитъръ, Илиевъ Стойко, Ингилizовъ Иванъ, Йонетовъ Георги, Йордановъ Георги (Отсѣжствува), Йордановъ Желю, Йотовъ Никола, Казанакчиевъ Георги, Калиновъ Благой (Отсѣжствува), Калфовъ Христо, Калповъ Георги, Каназирски Георги, Кантарджиевъ Антонъ, Капитановъ Анастасъ, Караджовъ Костадинъ, Каракашевъ Никола, Каравчевъ Георги, Катърджиевъ Яни, Кафеджийски Георги, Качаковъ Йорданъ, Кемилевъ Никола (Отсѣжствува), Кирковъ Кирко, Кирчевъ Стефанъ (Отсѣжствува), Киселички Христо, Коевски Василь, Колевъ Петко Пеневъ, Кондаковъ Александъръ, Константиновъ Тома, Кораковъ Крумъ, Косачевъ Йорданъ (Отсѣжствува), Косевъ Костадинъ, Костадиновъ Костадинъ, Костурковъ Стоянъ, Краевъ Костадинъ, Кръстевъ Гето, Кулевъ д-ръ Тодоръ, Куртевъ Иванъ, Кушевъ Вѣчко Стоевъ, Кушевъ д-ръ Петъръ, Кънчевъ Теодоси, х. Лековъ х. Андрей, Лоловъ Сава (Отсѣжствува), Лулчевъ Коста, Лунговъ Николай, Лѣкарски Иванъ, Маджаровъ Жеко, Маджаровъ Рашко, Малиновъ Александъръ П., Манафовъ Христо, Мариновъ Василь, Мариновъ Георги, Маринчевъ Георги (Отсѣжствува), Марковъ Цоло Ляловъ, Марчевъ Никола, Мелнишки Боянъ (Отсѣжствува), Мечкарски Тончо, Милановъ д-ръ Кънчо, Милевъ Мило, Мирски Христо, Митковъ Сеферинъ, Митовъ Генко, Молловъ Владимиръ, Молловъ Янаки, Момчиловъ Стоянъ, Момчиловъ Тодоръ, Мошановъ Стойко, Муравиевъ Константинъ, Мустафовъ Али, Мутафовъ д-ръ Христо, Мушановъ Никола, Мърмевъ Петъръ, Найденовъ Никола (Отсѣжствува), Нейковъ Димитъръ, Ненчевъ Илия, Николаевъ Александъръ, Омарчевски Стоянъ, Орозовъ Александъръ, Панайотовъ Петъръ (Отсѣжствува), Пасдуховъ Кръстю, Патевъ Симеонъ, Пентиевъ Антонъ, х. Петковъ х. Георги (Отсѣжствува), Петковъ Стефанъ, Петровъ Георги, Петровъ Дойчинъ (Отсѣжствува), Петровъ Методи, Петровъ Никола, Пиронковъ Александъръ, х. Поповъ Атанасъ, Поповъ Еню Илиевъ, Поповъ Стефанъ, Поповъ Стоянъ, Пупешковъ Цвѣтанъ, Пѣдаревъ Никола, Радоловъ Алексан-

дър, Райковски Минко (Отсъствува) Рафаилов Филип (Отсъствува), п. Рачев Иван, Ризов Стойне, Родев Христо (Отсъствува), Русев Иван, Савов Велик, Савов Николай, Савов Сава, Сакъзов Янко, Свиначков Добри, Сидеров Коста, Синигерски Младен, Славов Кирил, Славов Стойно, Смилов Боян, Стайнов Петко, Стамболиев Никола, Станишев д-р Константин, Станев Христо, Стефанов Стефан, Стойков Апостол, Стоянов Георги (Отсъствува), Стоянов Петко, Стоячев Цветан, Таков Стефан, Таслаков Цветко, Тахиров Хафуз Юсеин, Ташев Димо, Тодоров Димитър (Отсъствува), Тодоров Иван, Томчев Ангел (Отсъствува), Тонков Тодор, Торбов Тодор, Тотев Деню, Тошев Никола, Филипов Стоян, Франгя д-р Александър, Фархи Хайм Арон, Христов Александър, п. Христов Георги, Цанков Александър, Цанков Иван, Цанов д-р Асен, Цанов Стефан, Цачев Цачо Стоянов, Циганчев Анастас, Цоков Герго, п. Цветков Кръстю (Отсъствува), Чернооков Георги, Чешмеджиев Григор, Чирпанлиев д-р Никола, Чолаков Христо (Отсъствува), Чорбаджиев Петко, Шидерски Едрю (Отсъствува), Шишков Георги, Шонгов Георги, Шопов Никола, Юргов Георги, Якимов Тодор, Янакиев Василь.

Преброятел С. Момчилов (нац. л. о): Гласуването е приключено.

(Преброятелите почват да броят бюлетините)

Р. Маджаров (д. сг): Най-напред кажете колко души народни представители са гласували.

Преброятел И. Велчев (з): Гласували са по списъка 211 души.

(През време на сортироването на бюлетините преброятел И. Велчев взема отделните няколко бюлетини със зачеркнатото име на Стефан Даскалов и ги поставя в купчината на бели бюлетини. Преброятел С. Момчилов туря пак настрана тия бюлетини, и понеже преброятел И. Велчев се противопоставя и повторно ги слага в купчината на бели бюлетини, С. Момчилов слиза от трибуната и се отправя към мѣстото си на банките, заявявайки, че се отказва да бъде по-нататък преброятел. Протести и тропане от лѣвницата срещу преброятеля И. Велчев и викове „Позор!“)

Председател: (Звъни) Моля, г-да!

С. Момчилов (д. сг): Да се обясни работата. (Преброятел И. Велчев обяснява спора на г. председателя)

Председател: Бюлетините са задрасканите име на г. Даскалов ги оставяйте настрана, отделно от белите бюлетини. (Преброятел С. Момчилов се връща на трибуната при урната и заедно с преброятеля И. Велчев продължават да сортират бюлетините. Глъчка. Някои народни представители стават прави)

Н. Стамболиев (з): (Към лѣвницата) Няма да се създаде празник в вашите срѣди!

Председател: (Звъни) Г-да! Аз мисля, че сме в Народно събрание, не сме в някоя селска избирателна секция.

Министър-председател Н. Мушанов: Бе г-да, моля ви се, заемете мѣстата си! Пазете малко тишина!

Н. Стамболиев (з): Сговорът е нѣщо много настрѣхнал!

Председател: (Звъни) Г. г. народни представители! Ще обявя резултата от гласуването. Подадени са всичко 211 бюлетини, от които 63 лозунги, 1 за г. Никола Захариев, 16 са задраскани името на г. Стефан Даскалов, 16 бѣли и 110 за г. Стефан Даскалов („Браво!“ и рѣкоплѣскания от мнозинството)

Изискваното болшинство е 106. Понеже г. Стефан Даскалов е получил 110 гласа, обявявам, като резултат на гласуването, народният представител г. Стефан Даскалов за избран за подпредседател на Народното събрание (Рѣкоплѣскания от мнозинството) и го моля да заеме мѣстото си.

(Народният представител г. Стефан Даскалов заема мѣстото си всрѣд продължителни рѣкоплѣскания от мнозинството. Председател и двамата подпредседатели стоят прави на мѣстата си)

Г. г. народни представители! По решението на Народното събрание, нашият другар, народният представител г. Никола Захариев, бѣ заставен да напусне високото и почетно мѣсто, което в продължение на повече от две години тук заемаше. При станалите дебати около известното на всички ви предложение на народния представител г. Буков, досегашният подпредседател на Народното събрание г. Захариев не бѣ упрѣкнат в нелоялно или неумѣло водене на нашите заседания. Председателството, при тая констатация, дължи на своя бивш другар, подпредседател г. Никола Захариев, благодарност.

Н. Пждарев (д. сг. Ц) и други от лѣвницата: Защо го смѣните?

Министър-председател Н. Мушанов: Не разбрахте ли защо?

Председател: Г. Никола Захариев напусна своето мѣсто по съображения политически.

Впрочем, каквито и да бждат тия съображения, много не важи от гледна точка на она, да кажем, политическа доктрина, според която народът и неговите парламенти не грѣшат. Наистина, подобно едно учение, като всѣко политическо учение, търпи критика. Все пак, добре е да го пригърнем, защото, само пригърнали го, ние можем добре да служим на парламентаризма, да защитим волята на мнозинството и, следователно, да бждем приятели на демокрацията.

Но както и да е, една страничка от живота през последните нѣдни на Парламента, която заемаше доста видно мѣсто, е ликвидирана. Тая страничка се изписа до края. Ние трѣбва да я обрнем — тя се обръща един път завсѣкога — и да минем на дневен ред. Такъв е животът.

Г. г. народни представители! Пак по волята на Народното събрание, овакантеното мѣсто на подпредседател се заема днес от нашия другар, народния представител г. Стефан Даскалов. Аз го посрѣщам с „добре дошел“ в нашата, на председателството, срѣда и от душа го поздравявам с високата пост, с голѣмата чест, която му направи Народното събрание. (Рѣкоплѣскания от мнозинството)

Нека, обаче, на мен, стар парламентарий, да бжде позволено да напомня нѣща, които, не се съмнявам, на всички добре са известни. Нашата, на тия, които заемат мѣстото, от което говоря, служба, не е от най-леките — в този смисъл, че тя е извънредно деликатна. Ние това трѣбва да не забравяме. От нас не се иска да престанем да се интересуваме от политическия живот на страната, дори не се иска да можем, колкото можем, да влияем върху неговия ход. Но така е у нас, така е и другаде: на тѣзи, които заемат мѣстото, от което говоря, нѣкак си по традиции е забранено да слизат там, долу (Сочи банките), активно да се намѣсват в остри борби и състезания, често пъти състезания, които не държат смѣтка за онова, що се нарича морални скрупули. Ето защо, ние, изоставили се да бждем погълнати от борбите, навлѣзли в тѣх, затънали в тѣх, ако мога така да се изразя, мѣчно бихме могли да изпълняваме нашия дълг от това високо и почетно мѣсто, на което сме застанали по ваша воля. Ако, следователно, се мѣчим от тук да бждем в услуга на Парламента, да служим преди всичко на Народното събрание и да избѣгваме фракционни борби, от тук (Сочи председателското мѣсто) работите ще вървят добре. (Смѣх всрѣд лѣвницата). Аз смѣтнах за нужно да кажа това, което чухте от мен, и то е съгласно с истината. Добре е понежекога тя да бжде напомняна.

С тия нѣколко думи аз завършвам своя кжс говор и още един път поздравявам г. Стефан Даскалов с високата мисия, която има да изпълнява от това мѣсто, и му пожелавам успѣх и под негово рѣководство — на Парламента още по-голѣм успѣх. (Рѣкоплѣскания от мнозинството)

Има думата новоизбраният подпредседател г. Стефан Даскалов.

(Председател и подпредседател г. Н. Шопов сѣдат)

С. Даскалов (з): (От подпредседателското мѣсто, прав) Г. председателю и г. г. народни представители! Благодаря ви за голѣмата чест, която ми направихте, като ме избрахте подпредседател на XXIII-то обикновено Народно събрание. Заявявам ви, че от това мѣсто аз ще бжда само подпредседател на Народното събрание. Ще се труда да изпълнявам правилника, като гледам да бжда безпристрастен и внимателен към всички ви. Имайте моята благодарност. Обаче аз ви моля, така

сжщо и вие да ми дадете съдействието си, за да мога да изпълня съ успѣхъ възложената ми задача.

Г. председателю! Вземамъ подъ внимание вашитѣ думи, . . .

Отъ лѣвицата: А-а-а! (Смѣхъ)

С. Даскаловъ (з): . . . защото наистина отъ това мѣсто (Сочи председателското мѣсто) миналото ни даде единъ урокъ. Азъ не желая отъ тукъ (Сочи председателското мѣсто) да се прави паргизанство, а да се пази Парламентътъ и да се издига неговиятъ престижъ повече, отколкото е билъ досега. Благодаря ви още веднѣжъ. (Бурни ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателътъ: Има думата г. министъръ-председателътъ.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Честитъ ви новъ подпредседателъ.

Предлагамъ следния дневенъ редъ за утрешното заседание.

1. Трето четене отговора на тронното слово.
2. Изборъ на народни представители по окръзи за попълване делегацията по поднасяне отговора на тронното слово.

Първо четене законопроектитѣ:

3. За извънбюджетенъ (сврѣхсмѣтенъ) кредитъ по бюджета на държавата за 1933/1934 финансова година на сума 337.854.000 л.

4. За извънбюджетенъ (сврѣхсмѣтенъ) кредитъ отъ 200.000.000 л. за изплащане на останалитѣ неизплатени разходи по бюджета за 1932/1933 финансова година.

5. Първо четене предложението за измѣнение и допълнение нѣкои членове отъ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание.

6. Второ четене законопроекта за личния съставъ на Министерството на финанситѣ.

Председателътъ: Моля, които приематъ предложението отъ г. министъръ-председателя дневенъ редъ за утрешното заседание, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 20 ч. 13 м.)

Председателъ: А. МАЛИНОВЪ

Секретари: { Ж. ЖЕЛЯБОВЪ
А. КАНТАРДЖИЕВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ